

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**Pročtenářsky orientované působení vybraných
knihoven v ČR**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Autor práce: Bc. Kristýna Pavlíčková

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 2.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum,

.....

Bc. Kristýna Pavlíčková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí práce doc. PhDr. Heleně Zbudilové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, doporučení a trpělivost, kterou mi při zpracování této diplomové práce věnovala. Dále bych chtěla poděkovat všem zapojeným knihovnám za laskavou spolupráci při výzkumu mé diplomové práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod.....	7
1. Definice a funkce knihovny	9
1.1 Výchovná funkce	9
1.2 Vzdělávací funkce.....	10
1.3 Sociální funkce.....	11
2. Knihovny v ČR	12
2.1 Systém knihoven v ČR.....	13
3. Vybrané kapitoly z dějin knihoven a knihovnictví.....	15
4. Faktory ovlivňující vztah ke čtení	24
4.1 Rodina.....	24
4.2 Škola	24
4.3 Veřejné knihovny.....	25
5. Formy práce knihovníka se čtenářem	26
5.1 Práce knihovníka.....	26
5.2 Individuální metody působení.....	27
5.3 Skupinové metody působení	29
6. Projekty a akce knihoven na podporu čtenářství	33
6.1 Celé Česko čte dětem.....	33
6.2 Noc s Andersenem	34
6.3 Den pro dětskou knihu	34
6.4 Týden knihoven.....	35
6.5 Březen - měsíc čtenářů	35
6.6 Kde končí svět.....	35
6.7 Rosteme s knihou	36
7. Představení vybraných knihoven.....	37
7.1 Národní knihovna České republiky v Praze	37
7.2 Moravská zemská knihovna v Brně	38
7.3 Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích	39
8. Praktická část	42
8.1 Cíl výzkumu.....	42

8.2	Metodologie	42
8.3	Průběh výzkumu.....	43
8.4	Řízený rozhovor	43
8.5	Představení výzkumného souboru.....	44
8.6	Výstupy řízeného rozhovoru	45
8.7	Závěrem.....	61
9.	Praktická část II.	63
9.1	Počátky vzniku knihy, vývoj písemnictví - program s výtvarným ateliérem	63
9.1.1	Datum setkání	64
9.1.2	Cílová skupina	64
9.1.3	Cíl setkání	64
9.1.4	Prostředí a materiální pomůcky	64
9.1.5	Časová dotace	65
9.1.6	Průběh aktivity a reflexe	65
9.1.7	Kladné stránky programu.....	66
9.1.8	Záporné stránky programu.....	66
9.1.9	Závěrečné zhodnocení aktivity	67
9.2	Senioři píší Wikipedii	67
9.2.1	Cílová skupina	68
9.2.2	Cíl setkání	68
9.2.3	Prostředí a materiální pomůcky	68
9.2.4	Časová dotace	69
9.2.5	Průběh aktivity a reflexe	69
9.2.6	Závěrečné zhodnocení aktivity	70
9.3	Filosofie pro děti	71
9.3.1	Datum setkání	71
9.3.2	Cílová skupina	71
9.3.3	Cíl setkání	71
9.3.4	Prostředí a materiální pomůcky	71
9.3.5	Časová dotace	72
9.3.6	Průběh aktivity a reflexe	72
9.3.7	Kladné stránky programu.....	73
9.3.8	Záporné stránky programu.....	73

9.3.9 Závěrečné zhodnocení aktivity	74
Závěr	75
Seznam použitých zdrojů.....	77
Abstrakt.....	81
Abstract	82

Úvod

„Jedním ze základních atributů tvora homo sapiens je, že mluví, tedy že je homo dicens. A zhruba před pěti a půl tisíci lety si tento tvor přibral ještě jeden atribut - písmo. Tím se z něj stal homo scribens; a v důsledku toho i homo legens. Bez písma dokázal sice tvor homo sapiens přežít asi devadesát sedm procent svých dějin, ale od chvíle, kdy se mu tento vynález přihodil, už není cesty zpět.“¹ „Trůnem písma a čtení se snažily otrást všechny mediální revoluce za posledních zhruba sto let (film, rozhlas, televize, naposledy internet)... a nic.“² Tento fenomén u nás převládá dodnes a i proto je důležité mu věnovat pozornost.

J. Cejpek v úvodu své publikace *Dějiny knihoven a knihovnictví* uvádí, že člověk ukládá své znalosti a zkušenosti za pomoci písma do knih a jiných dokumentů již nejméně 5 000 let. Za pomoci písma může člověk překonat svou nedokonalou paměť.³ Z toho vyplývá, že kniha a knihovny mají pro vývoj člověka velký význam a právě knihovnami a jejich vlivem na čtenářství se tato diplomová práce bude zabývat.

Diplomová práce se bude zabývat tématem *Pročtenářsky orientované působení vybraných knihoven v ČR*. Ve své práci se zaměřím na klíčové myšlenky odborníků a vlastní poznatky.

Cílem diplomové práce bude zmapovat pročtenářsky orientované působení vybraných knihoven v ČR. Zaměřím se na seznámení čtenářů s aktivitami, které knihovny pořádají, jak pro své registrované, tak neregistrované čtenáře a jakých aktivit se knihovny účastní na podporu čtenářství. Pro účely diplomové práce jsem si zvolila tři knihovny v České republice - Národní knihovnu České republiky v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně a Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích.

V teoretické části se budu zabývat představením základní definice knihovny, vymezení funkcí knihovny, popíši systém knihoven v ČR, představím vybrané kapitoly z dějin knihoven a knihovnictví, faktory ovlivňující vztah ke čtení, vhodné metody a formy práce uplatňované pro rozvoj čtenářství, práci knihovníka a možnosti působení pedagoga volného času v této instituci. Dále představím projekty

---

¹ TRÁVNÍČEK, J. *Rodina, škola, knihovna*, s. 9.

² Tamtéž, s. 9.

³ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 7.

a akce knihoven na podporu čtenářství a v neposlední řadě si blíže představíme vybrané knihovny, se kterými jsem spolupracovala v rámci praktické části diplomové práce.

Praktická část bude obsahovat kvalitativní výzkum zrealizovaný formou rozhovorů s vybranými pracovníky knihoven. Rozhovor bude zaměřen na pročtenářské působení knihovny. Rozhovory budou vedeny s osobami, které se přípravě a realizaci aktivit v knihovně profesně věnují. Dále budou rozhovory doplněna o data získaná analýzou výročních zpráv jednotlivých knihoven za rok 2018.

Součástí práce bude také analýza vybraných výchovně - vzdělávacích akcí knihoven. V každé z uvedených knihoven se zúčastním jedné z aktivit, které knihovna nabízí, a dále tuto aktivitu na základě stanovených kritérií blíže popíši. Seznámíme se tak s tím, jak je možné se čtenáři v knihovně pracovat a jaké jsou pro čtenáře konkrétní možnosti trávení volného času v knihovně. Mezi kritéria, která jsem si pro sledování a popis aktivit stanovila, budou patřit: vymezení cílové skupiny, cíl setkání, prostředí a materiální pomůcky, časová dotace, průběh aktivity a reflexe, kladné/záporné stránky programu a závěrečné zhodnocení programu.

Při práci jsem se opírala především o odbornou literaturu, výroční zprávy vybraných knihoven z roku 2018 a vlastní poznatky. Není snadné na toto téma dohledat aktuální literaturu, protože veškeré publikace se zabývají historií a vývojem knihoven a knihovnictví a postrádají aktuální pohled na chod knihoven. Z aktuálních publikací jsem vycházela především z výsledků zatím posledního šetření z roku 2018 od J. Trávníčka - *Rodina, škola, knihovna*, která přináší nové aktuální data o čtenářské socializaci.

1. Definice a funkce knihovny

V následující kapitole si představíme základní definici knihovny, která je vymezena knihovním zákonem a základní funkce knihovny, které jsou tři. Jedná se o funkci výchovnou, vzdělávací a sociální.

Knihovna je dle zákona 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) definována jako: „*Knihovna je zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené tímto zákonem, a které je zapsáno v evidenci knihoven*“.⁴ Knihovna je informační, kulturní a vzdělávací instituce, která zpracovává, shromažďuje a uchovává knižní fond a uživatelům poskytuje informační a knihovnické služby.⁵

1.1 Výchovná funkce

„*Výchova je proces záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimuluje jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností*“.⁶ Ve výchově se primárním činitelem stává rodina. Rodina je tím, kdo jako první působí na dítě, na jeho výchovu a připravuje ho na život ve společnosti. V raném dětství a mladším školním věku je dítě nejvíce ovlivnitelné a rodina je tím, kdo dítěti vybírá vlivy, které jsou pro něj prospěšné, jako jsou televizní pořady, hračky, časopisy, knihy apod. Rodiče se tedy většinou stávají prvním činitelem, který seznámí dítě s knihou a knihovnou. Jako primární činitelé mají významný vliv na utváření jeho čtenářského vkusu.

Pokud je dítě čtenářem v knihovně přebírá na sebe určitou odpovědnost. Musí se naučit pravidlům, která se v knihovně musí dodržovat (pobyt v knihovně, dodržování výpůjční lhůty apod.). Být členem knihovny je pro dítě určitý závazek a mimo povinnosti spojené se školou je to často první odpovědnost, kterou za sebe dítě v mladším věku přijímá.

---

⁴ Knihovní zákon, 257/2001 Sb., § 2.

⁵ Srov. MATTHAEIDESOVÁ, M. et. al. *Informačná výchova*, s. 187.

⁶ PRŮCHA, J. et. al. *Pedagogický slovník*, s. 277-278.

1.2 Vzdělávací funkce

V pedagogickém slovníku můžeme k pojmu vzdělání najít pět významů:

1. Osobnostní pojetí - vzdělání jako součástí socializace jedince
2. Obsahové pojetí - prostřednictvím škol a vyučovaných předmětů jsou informace a činnosti předávány žákům
3. Institucionální pojetí - předávání vzdělání pomocí příslušné instituce
4. Socioekonomické pojetí - „*Vzdělání je chápáno jako jedna z kategorií, které charakterizuje populaci (skupiny obyvatelstva, společnost). Je to vlastnost populace determinovaná sociálními faktory a ekonomickými faktory. Přitom kvalita vzdělání ovlivňuje kvalifikační strukturu obyvatelstva a tím i ekonomický a kulturní potenciál společnosti*“.⁷
5. Procesuální pojetí - vzdělávání jako proces, jež je zakončen dokončením daného stupně vzdělání.⁸

„*U vzdělávání jde o získávání poznatků, vědomostí, dovedností, postojů a rozvíjení schopností těchto vědomostí, dovedností a postojů užívat v konání, chování, jednání i v dalším vzdělávání sebe i jiných.*“⁹ První fáze vzdělávání začíná tradičně v rodině, která dítěti pomáhá začlenit se do společnosti a seznamuje ho s hodnoty dané společnosti. Následující instituce, která dítěti poskytuje vzdělání, je škola, která poskytuje povinnou školní docházkou a zajišťuje absolvování základního vzdělání pro všechny. Instituce, která poskytuje především materiály pro sebevzdělávání je knihovna. Knihovny mimo svůj knižní fond také nabízejí celou řadu výchovně - vzdělávacích aktivit v podobě přednášek, besed, exkurzí aj. Při těchto dobrovolných aktivitách je velice důležitá jejich organizace a schopnost umět zaujmout čtenáře, kteří se akce účastní. Knihovny nabízejí, jak jednorázové aktivity, kde využívají spíše zábavnou metodu práce, tak i aktivity dlouhodobějšího charakteru, aby se návštěvníci do knihovny vraceli např. čtení na pokračování apod.

---

⁷ PRŮCHA, J. et. al. *Pedagogický slovník*, s. 271.

⁸ Srov. PRŮCHA, J. et. al. *Pedagogický slovník*, s. 270 - 271.

⁹ KOLÁŘ, Z. et. al. *Výkladový slovník z pedagogiky*, s. 179.

1.3 Sociální funkce

Knihovny již dávno nepředstavují jen místo pro půjčení a vrácení knihy. Slouží jako místo pro setkávání se a jsou neopomenutelnou součástí života obce. Jsou místem, kde se lidé mohou v poklidu setkávat s přáteli, nebo se začíst do knihy. Mimo jiné nabízejí i kulturně vzdělávací služby. Knihovny disponují počítači s připojením na internet, tiskárny a také se zapojují do života obce a tím dochází k podpoře setkávání lidí. Knihovny pořádají nejrůznější aktivity, kterých se může zúčastnit široká veřejnost, ať už registrovaní, nebo neregistrovaní uživatelé knihoven. Existují různá sociální prostředí, ve kterých můžeme jako lidé trávit svůj život. Prvním sociálním prostředím je domov, druhým je práce a třetí sociální prostředí je jiné než předchozí a setkáváme se v něm s přáteli a druhými lidmi, jedním z příkladů jsou právě knihovny.¹⁰ Tento typ sociálního prostředí je charakteristický např. tím, že je zdarma, nebo je levný, je dobře dostupný, je přívětivý, pohodlný a můžeme zde potkat jak staré, tak nové přátele.¹¹

Knihovny se tedy stávají prostorem, kde se lidé mohou setkávat, komunikovat spolu a cítit se příjemně. Čtenáři se zde mohou setkávat společně po domluvě, společně pořádají a navštěvují čtenářské kroužky, besedy aj. a společně tak v knihovně tráví svůj volný čas.

---

¹⁰ Srov. ŠIMKOVÁ, L. *Třetí místo pro život* [online]. [cit. 2019-20-11]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/treti-misto-pro-zivot>.

¹¹ Srov. Third Place. *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. [cit. 2019-25-11]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Third_place.

2. Knihovny v ČR

V následující kapitole se budu věnovat uspořádání knihoven v České republice. Představíme si jednotlivá oddělení knihoven a systém knihoven v ČR.

„V České republice slouží nejširší veřejnosti systém více než 6 000 knihoven, jejichž služby využívá 40 % dospělé populace a většina dětí a mládeže. Ročně svým uživatelům poskytnou více než 72 mil. výpůjček knih a dalších dokumentů. Evidují ročně více než 22 mil. návštěvníků. Nejméně stejný počet návštěvníků využívá i elektronické služby knihoven v podobě různých databází a digitálních knihoven. Knihovny jsou tradičně vnímány jako instituce, které garantují rovný přístup ke kulturnímu bohatství a informacím zaznamenaným na psaných, tištěných, audiovizuálních a dnes i digitálních nosičích. Zejména v malých obcích zajišťují veřejnosti přístup na informační dálnice prostřednictvím internetových stanic. Pozitivním jevem je, že i přes masové rozšíření internetu a mobilní komunikace zájem o služby knihoven neklesá. Jednotlivé typy knihoven se od sebe odlišují funkcí i zaměřením na určité skupiny uživatelů.“¹² Knihovny jsou zpravidla děleny do několika oddělení, kde jsou knihy rozřazeny podle jednotlivých žánrů a zaměření. Ve většině knihoven se oddělení dělí na oddělení dětské (do 15 let) a oddělení pro dospělé. V menších knihovnách mohou být jednotlivá oddělení spojena v jedné místnosti a jsou například rozděleny poličky pro jednotlivé čtenáře. Každý čtenář si z příslušného oddělení může zapůjčit jakoukoliv knihu, přičemž výpůjční doba je stanovena na 1 - 3 měsíce. Po uplynutí výpůjční doby je ve většině knihoven čtenáři nabízena možnost prodloužení výpůjční doby anebo je povinen knihu opět vrátit. Pokud čtenář narazí na knihu, kterou nemá knihovna k dispozici má možnost požádat knihovníka a ten se může pokusit knihu zajistit jak z jiného oddělení, skladu, tak výpůjčkou z jiné knihovny. Knihovny se také dále liší ve své materiální a prostorové vybavenosti. Některé větší knihovny nabízejí studovny a počítačové učebny, v menších knihovnách se většinou jedná o jednu místnost. Knihovny se také odlišují např. v personálním zajištění aj.

---

¹² Knihovny pro Evropu 2020, s. 1.

2.1 Systém knihoven v ČR

Knihovní systém lze vyložit jako:

„*Označení pro knihovnu, její část nebo pro skupinu knihoven, mající společný cíl nebo více cílů - shromažďovat, zpracovávat a uchovávat knihovní dokumenty a informace s cílem poskytovat knihovnické a informační služby*“¹³. V České Republice je systém knihoven upraven zákonem 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovním zákonem).

Systém knihoven tvoří:

1. Národní knihovna České Republiky, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, Moravská zemská knihovna v Brně, zřízené Ministerstvem kultury
2. krajské knihovny, zřízené příslušným orgánem kraje,
3. základní knihovny, zřízené příslušným orgánem obce,
4. specializované knihovny.¹⁴

Existují různé typy knihoven, které mají odlišné zaměření. Asi nejznámější formou jsou knihovny *veřejné*, které jsou určeny pro širokou veřejnost a zpravidla se jedná o městské nebo místní knihovny. Opakem veřejných knihoven, jsou knihovny *soukromé*. Zde se jedná o osobní sbírku jednotlivců, jako příklad může posloužit Knihovna Václava Havla. Mezi další skupinu knihoven řadíme knihovny *vědecké*, které poskytují odbornou a vědeckou literaturu univerzitního zaměření, jedná se zpravidla o univerzitní knihovny, např. Moravská zemská knihovna v Brně, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích apod. Od knihoven vědeckých odlišujeme knihovny *odborné*, neboli *specializované*, které stejně jako knihovny vědecké poskytují odbornou literaturu, ale jde o fond knih, které se zaměřují na konkrétní skupinu čtenářů. Posledním typem jsou pak *univerzitní, vysokoškolské a školní* knihovny. Cílem těchto knihoven je vytvořit zázemí pro sebevzdělávání a hledání informací, které by měla mít každá škola. Úkolem vysokoškolských knihoven je poskytnout studentům

---

¹³ MATTHAEIDESOVÁ, M. et. al. *Informačná výchova*, s. 195 - 198.

¹⁴ Srov. Knihovní zákon, 257/2001 Sb., § 3.

a pracovníkům školy prostor pro studijní a vědeckou práci. Knihy, které daná knihovna nabízí, odpovídají oborovému zaměření školy.¹⁵

---

¹⁵ Srov. Typy knihoven [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=5997.

3. Vybrané kapitoly z dějin knihoven a knihovnictví

V následující kapitole si představíme vybrané kapitoly z dějin knihoven a knihovnictví.

„Člověk již nejméně 5000 let ukládá své zkušenosti a znalosti pomocí písma do knih a jiných dokumentů, aby dosažené poznání uchoval a šířil. V tomto smyslu představují knihy a jiné dokumenty určité stopy vývoje člověka, jeho úspěchů a omylů, jeho moudrosti, pošetilosti a nezralosti.“¹⁶ Právě tato společenská funkce uchovávat zkušenosti, myšlenky aj. je pro vývoj člověka nejdůležitější. Člověk tak může překonat svou nedokonalou paměť, která je podle Platóna sice nejmocnější bohyní, ale často nás přelstívá a bylo potřeba vynalézt, ještě mocnější „bohyni“ - písmo. Člověk je bytost svobodnou, má svobodnou vůli, otevřenost pro tázání, rozhodování, hodnocení, je tvorem žijícím. Člověk si nejdříve osvojil artikulovanou řeč a dále pak schopnost zaznamenávat ji do hmoty, na hmotu a později do energie. Naučil se představy o světě zaznamenat písmem, zvukem či obrazem. Právě tyto prostředky nepřímé komunikace jsou základem představ o světě, společnosti aj. Jsou nezbytné pro vznik náboženství, filosofie, umění a vědy. Velkým rozkvětem knihoven, zejména v novověku se také začal rozvíjet obor knihovnictví jako obor praxe a teorie. V minulém století vznikly první knihovnické školy a knihovnictví se začalo stávat profesí. Postupně se zvyšoval nárůst vydávaných knih různého fondu.¹⁷

Egypt patřil mezi nejstarší vyspělé kultury. Ve 4. tisíciletí př. n. l. Egypťané vytvářeli výjevové texty, brzy však dospěli k vlastnímu obrázkovému písmu - hieroglyfům. Počátky vzniku písma přisuzujeme právě do Egypta, je považován za prapůvodce evropských písem, které se užívají, dodnes. Egypťské hieroglyfy, jsou považovány za nejstarší známé písmo vůbec.¹⁸ V Egyptě byla magická moc písma spojována s božskou silou. Nejstarší písemné památky vznikly v letech 3500 - 3100 př. n. l. a byly objeveny v roce 1998 v královské hrobce, jednalo se o texty na hliněných deskách a keramické předměty. V době střední říše v letech 2070 - 1790 př. n. l. došlo k objevení papyrusu a tím došlo k širšímu používání písma. Na konci 3. tisíciletí př. n. l. vzniklo nové písmo hieratické obsahující už přibližně 600 znaků a proti obrázkovým hieroglyfům bylo podstatně jednodušší. K nejrozšířenějšímu žánru egyptské literatury

---

¹⁶ CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 7.

¹⁷ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 7-13.

¹⁸ Srov. KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy*, s. 13.

patří tzv. knihy mrtvých - sbírky říkadel, kouzelnických formulí a úvah o posmrtném životě. Dosavadní bádání objevila náboženské texty jako rituály, hymny, vyprávění o stvoření světa, zádušní texty apod. O existenci staroegyptských knihoven chybějí přímé důkazy, ale existují nepřímé důkazy o existenci chrámové knihovny.¹⁹

Nyní pojednáme o Babylónii a Asýrii, které zeměpisně tvořily vždy jeden celek. Babylónie se později rozpadla na jižní a severní část, kdy jižní se nazývala Sumer a severní Akkad. Nejstaršími obyvateli tohoto území byli Sumerové, národ, který po sobě zanechal bohatou kulturu. Sumerové jsou tvůrci nejstaršího dochovaného protosumerského obrázkového písma.²⁰ Vývoj písma můžeme sledovat již od roku 3100 př. n. l. Toto písmo obsahovalo na 2.000 piktogramů a bylo zaznamenáváno na papyrus, nebo tesáno do kamene. Sumerové ryli své písmo do hliněných tabulek, ale později na přelomu 4. a 3. tisíciletí př. n. l. byly obrázky nahrazeny klínovým písmem, které se vyvíjelo více než tři tisíciletí od roku 100 př. n. l.²¹ Na hliněných tabulkách byla zaznamenána, kromě dokumentů archivního charakteru i řada literárních žánrů - mýty, eposy, hymny, modlitby, báje, bajky aj. Na hliněné destičky byla také ukládána literatura, která je dnes označována jako odborná, např. zákony a receptáře. Nejstarší nám známá knihovna se nazývala Aššurbanipalova knihovna, podle posledního velkého vládce Asýrie - Aššurbanipala. Jeho knihovnu tvořilo celkem asi 5.000 hliněných tabulek, byly tam shromážděny éposy, bajky, mýty, přísloví, hymny, modlitby, věštby, zákony, díla matematická, lékařská aj.²²

Nejstarší evropské písmo vzniklo na přelomu třetího a druhého tisíciletí př. n. l. na Krétě. Tato kultura vyvinula tři druhy písemného systému - hieroglyfické písmo, lineární písmo A a lineární písmo B. Po pádu mykénské civilizace ve 12. století písmo z Řecka na tři století mizí. Rozvojem antické civilizace sebou také nesl změnu způsobu myšlení lidí antické doby. Docházelo mimo jiné také ke změně charakteru sociální komunikace a kniha hrála stále větší roli. V tomto období se zrodily antické knihovny. Velký vliv na vysokou úroveň řecké kultury mělo dokončení procesu fonetizace písma - poprvé vzniká písmo schopné zaznamenat všechny souhlásky

---

¹⁹ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 15-19.

²⁰ Srov. CASSON, L. *Libraries in the Ancient World*, s. 63.

²¹ Srov. KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy*, s. 15.

²² Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 20-25.

a samohlásky. Písmo se stává národním písmem Řeků.²³ Ve druhé polovině 7. století př. n. l. začal výrazněji z Egypta do Řecka proudit papyrus. Počátek sbírek, jež lze označit jako knihovny, spadá do 5. a 4. století př. n. l. Vznikaly díla básnická a dramatické např. Aischylova, Sofoklova, Euripidova a Aristofanova aj. Ve 4. století přibývají díla filozofická, vědecká, kuchařské knihy, pravidla dobrého chování, náboženské a magické traktáty aj. K nejvýznamnějším sbírkám své doby patřila Aristotelova knihovna ve 2. polovině 4. století př. n. l. Knihovnictví v Řecku dosahuje svého vrcholu počátkem 3. století př. n. l. založením knižní sbírky - Alexandrijské knihovny, jejíž fond dosahoval počtu až 700.000 svitků.²⁴

Římané převzali od Řeků psaní na dřevěné destičky pokryté voskem, později psali na papyrus inkoustem, pak na pergamen. Knihy psané, jak na papyrus, tak na pergamen mají v té době formu svitku.²⁵ Papyrus se spolu s knihou dostaly do Říma v době První punské války v letech 264 - 241 př. n. l. Řekové učili Římany lásce ke knihám, učili je cenit nad zlato. Řím přiznal právo svým občanům na knihu a udělal větší pokrok v rozvoji knižní kultury a knihoven než Řecko. Poprvé v dějinách zde dochází k vydávání knih, objevují se první knižní obchody, vznikají velké veřejné knihovny a vznikají i soukromé sbírky. Knihovny se v Římě objevily již ve 2. stol. př. n. l. Julius Caesar se jako první z vládařů rozhodl pro založení veřejné knihovny v Římě. Díla, napsaná na papyrus a pergamen byla řecká a latinská, v knihovnách byla rozdělena podle vědních oborů: zeměpis, lékařství, dějiny, filozofie a poezie. Knihovny postupem času vznikaly jak ve všech významných větších městech, tak i v menších provinčních městech římské říše. Později dochází k zavádění soukromých knihoven.²⁶

K velkému rozvoji křesťanského písemnictví došlo ve 3. a 4. století. Zde dochází ke vzniku prvních sbírek křesťanské literatury, ze kterých se později vyvinuly raně křesťanské knihovny. Vzdělaní lidé s křesťanskou orientací měli své vlastní soukromé sbírky. Ve 4. stol. se do pozadí posouvá forma svitku a papyrus, který je definitivně

---

²³ Srov. KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy*, s. 21.

²⁴ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 26-32.

²⁵ Srov. KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy*, s. 27.

²⁶ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 32-36.

nahrazen pergamentem. Hlavním fondem středověkých knihoven se stala bible, která je nejrozšířenější knihou ve světě a byla přeložena do 2.062 jazyků a dialektů.²⁷

Ve druhé polovině 15. století opouštíme středověk a nastupujeme cestu novověku. Zde není, už rukopis, ale tištěná kniha, která bude doprovázet kroky lidstva v jeho touze po vzdělání a vědění. Vynález knihtisku je považován za jednu z největších událostí dějin. Za předchůdce knihtisku mohou být považovány některé nápisy na hliněných cihlách nebo destičkách z druhého a třetího tisíciletí před naším letopočtem. Druhým předchůdcem knihtisku je tisk na látku. Vynálezcem knihtisku je Johannes Gutenberg, narozený okolo roku 1397 v Mohuči.²⁸ Vynálezem knihtisku věda mohla naplnit své osvícenské poslání a to, propojit vědce s širší veřejností. Jen v Bologni bylo vytištěno 519 knih za období let 1471 - 1500. Mezi vášnivé sběratelé literárních památek té doby, patřil básník Francesco Petrarca, který shromáždil pozoruhodnou soukromou sbírku. V Urbinu později vzniká rozsáhlá knihovna, která neobsahovala pouze sbírku antických rukopisů, ale i oddělení „moderních“ autorů, kde byly spisy Dantovy, Boccacciovy a dalších humanistů. V roce 1441 byla vybudována knihovna v klášteře sv. Marka, která se později stala první renesanční veřejnou knihovnou. Italské renesanční knihovny obsahem svých fondů odrážejí myšlenky humanismu. Stávají se protiváhou výlučně církevním, veřejnosti nepřístupným knihovnám klášterním a církevním. Období italské renesance je označováno za počátky knihovnědy a odborného knihovnictví.²⁹

V důsledku hugenotské války byla Francie v 16. století zasažena ničením knih a knihoven. V 17. století byla Francie označována jako jedna z nejkultivovanějších evropských zemí. V tomto století dochází k rozkvětu básnictví a počátkům osvícenské filosofie. Dochází také ke zvýšenému zájmu a péči o vědu. Vzniká Akademie věd a Francouzská akademie. V roce 1665 byl založen první vědecký časopis s názvem: „Journal des savants“. Dochází k velkému rozvoji Královské knihovny, která měla před revolucí okolo 157.000 svazků. V 18. století dochází k rozkvětu soukromých knihoven. Během revoluce roku 1789, došlo k ohlášení převodu církevních statků včetně knihoven do rukou národa. V roce 1794 byl vydán dekret a praktické instrukce ke zřizování městských veřejných knihoven. V Paříži bylo v roce 1794 na

---

²⁷ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 36-39.

²⁸ Srov. KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy*, s. 51.

²⁹ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 50-55.

555 veřejných knihoven. V době revoluce došlo k obratu ve vývoji Královské knihovny, později přejmenované na Národní knihovnu. Došlo také ke značným ztrátám ve fondu, ale zároveň se posílil v důsledku znárodnění církevních statků. V roce 1830 se stala jednou z nejbohatších knihoven, revoluce s sebou přinesla éru národních knihoven³⁰

První kolonisté Nové Anglie ve 2. polovině 17. století dosud ještě nepociťovali potřebu vzdělání a jejich hlavní četbou, byla bible. První iniciativu projevila církev a vznikaly první farní knihovny. V roce 1700 byl vydán první zákon o ochraně knihoven Jižní Karoliny. V roce 1731 Benjamin Franklin založil společnost Library Company of Philadelphia, která sdružovala knihovny ve vlastnictví (knihovny založeny na principu akciových společností). Knihovny byly určeny lidem s vyšším společenským postavením a dostatkem financí, nejednalo se tedy o skutečné veřejné knihovny. Začaly se objevovat tzv. subscription libraries, které odpovídají v Evropě spolkovým knihovnám. V roce 1816 dochází ke vzniku prvních veřejných knihoven a později roku 1826 jsou budovány knihovny ve školách na podporu vzdělávání dospělých. V roce 1849 byl v platnost přijat zákon, o zakládání městských knihoven. V letech 1896-1923 bylo založeno na 1.677 knihoven v 1.408 místech USA. Americké knihovnictví se stalo průkopníkem v oboru, když jako první na světě založilo první knihovnickou organizaci, která sdružovala odbornou veřejnost a občany. Rok 1876 je označován za počátek moderního knihovnictví - později byla založena první knihovnická škola na světě. Nejvýraznější a největší knihovnou na světě je Kongresová knihovna, která má na 5.000 pracovníků a její fond má přes 25 mil. knižních jednotek.³¹

*„Již před první světovou válkou měly české země poměrně rozsáhlou síť knihoven. V Čechách bylo v roce 1910 4.451 všeobecně přístupných knihoven ve 3.243 obcích, tj. ve 42.4 %. Z toho bylo 3.883 českých a 566 německých knihoven. Dále bylo 2.139 knihoven budováno na spolkovém principu (knihovny dělnických spolků, hasičských spolků...). Ve všech těchto knihovnách bylo napočítáno 1,573.117 svazků v české a německé řeči. Na Moravě a ve Slezsku bylo v roce 1919 napočítáno 2.155 veřejných knihoven se 773.227 svazky“.*³² Horší situace však byla zaznamenána na Slovenku. Zde pouze 16 % mládeže získalo základní vzdělání v mateřském

---

³⁰ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 55-60.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 61-67.

³² CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 181.

jazyce, které mohli získat na církevních školách. Na Slovenku jinak převládalo školství maďarské. Na počátku nového československého státu mělo Slovensko přibližně 100 spolkových knihoven, které však před válkou a během války nesměly veřejně působit. Bratislava neměla žádnou slovenskou veřejnou knihovnu. Rozvoj knihovnictví v novém československém státě byl úzce spjat s pojetím vzdělání a výchovy dospělých i mládeže mimo vyučování.³³

V důsledku převratu v roce 1918 došlo k zesílení zájmu o kulturu. Převrat uvolnil tvůrčí síly občanů. Úkolem bylo dát těmto tendencím konkrétní organizační formy a obsahovou náplň. Výsledkem tohoto úkolu byly lidovýchovné zákony schválené v letech 1919 - 1920. Prvním byl zákon o organizaci lidových kursů občanské výchovy, druhý byl zákon o veřejných knihovnách obecních z roku 1919. Tyto dva zákony zajišťovaly, aby v každé obci působily osvětové instituce, jako jsou osvětové komise, knihovní rada a letopisecká komise a aby každá obec zřídila a starala se o městskou nebo veřejnou knihovnu a vedla obecní pamětní knihu. Třetím zákonem je pak zákon o pamětních knihách z roku 1920.³⁴

Ministerstvo školství a národní osvěty bylo řídicím orgánem tzv. státní péče osvětové, do níž řadíme mimo jiné i veřejné knihovny. Během přípravy vydání knihovnického zákona se jednalo o tom, že by měl být vytvořen zákon, který se bude týkat všech existujících knihoven. Účastníci se shodli na tom, že knihovny mají být zřízeny postupně ve všech obcích. 22. července roku 1919 byl Národním shromážděním schválen zákon o veřejných knihovnách obecních. Součástí byla také povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny, nebo oddělení, všude tam, kde žilo obyvatelstvo jiného národa. Zákon podnítil velký růst veřejných knihoven v Československu, došlo k tomu, že jsme jako první země na světě přiblížili k uskutečnění zásady „knihovna v každé obci“. Schválení a uskutečňování knihovnického zákona v Československu měl velký úspěch i v zahraničí.³⁵

1. června 1919 byl založen Spolek československých knihovníků a jejich přátel. Jejich úkolem bylo sdružovat knihovníky všech typů knihoven. Tento spolek se soustředil na hájení požadavků knihovnického povolání, pořádal přednášky a snažil se

---

³³ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 181 - 182.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 182-184.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 184-190.

popularizovat knihovnictví ve veřejnosti. V roce 1922 začal poprvé vycházet samostatný časopis po Spolku československých knihovníků: „Časopis československých knihovníků“.³⁶

Až do 20. let pracovali v knihovnách jako knihovníci především vědci, učitelé, spisovatelé, básníci aj. bez knihovnického vzdělání. Na počátku našeho století vzniklo úsilí o založení knihovnické školy. V roce 1918 byly zřízeny třínedělní kurzy pro knihovníky a v roce 1919 byly v nabídce již kurzy dvouměsíční. Účastníci se mohli setkat s přednášením základní knihovnické disciplíny: dějiny knihy, bibliografie, dějiny knihoven, klasifikace a správa knihoven. Další předpoklady pro knihovnické vzdělání přinesl zákon o veřejných knihovnách, ve kterém stálo, že knihovník v obcích nad 10.000 obyvatel musí vykonat státní zkoušku a to po jednorozročném studiu. Pro splnění tohoto požadavku byla v roce 1920 založena Státní knihovnická škola.³⁷

V letech 1918 - 1980 v důsledku vytvoření samostatného československého státu vznikly organizační, ideové a právní podklady pro nový rozvoj knihovnictví. Rozdíl byl především ve vyšším stupni demokratizace knihovnictví a snaze dosáhnout vyšší odborné úrovně knihovnické práce. Tento nový rozvoj českého knihovnictví byl důsledkem rostoucích požadavků na vzdělání.³⁸

Rok 1921 - 1928 je v oboru knihovnictví považován za období rozkvětu. Došlo zde k růstu veřejných knihoven, svazků v nich, jejich čtenářů a výpůjček. V roce 1927 došlo ke zřízení dvouletých knihovnických kurzů na filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Tyto kurzy byly určeny výhradně knihovníkům vědeckých a administrativních knihoven. Státní knihovnická škola se stala učilištěm pouze pro knihovníky veřejných knihoven.³⁹

„Československé knihovnictví prošlo v 1. 1912 - 1928 obdobím svého prudkého rozmachu. Uplatněním prvního knihovnického zákona byla zhruba vybudována hustá organizační síť veřejných knihoven a vznikl systém jejich řízení a kontroly. Nosnou silou

---

³⁶ Srov. CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 190-191.

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 191-192.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 192-193.

³⁹ Srov. Tamtéž, s. 193-204.

*tohoto procesu bylo úsilí vedoucích knihovnických pracovníků spojené s obětavostí dobrovolných knihovníků“.*⁴⁰

Rok 1929 - 1934 je označován jako období hospodářské krize. Tato krize se nejvýrazněji projevila na činnosti veřejných knihoven - snižování dotací a to, jak v rozpočtu obcí, tak v rozpočtu celostátním. Současně docházelo v období krize k velkému nárůstu čtenářů. Ukázalo se, že noví a dočasní čtenáři pocházeli z chudších poměrů a v důsledku krize neměli prostředky k návštěvě kina, divadla aj. a zbývala jim ta nejlacinější kultura, tedy vypůjčení knihy ve veřejné knihovně. Knihovny do té doby půjčovaly knihy zdarma, ale v důsledku krize byly nuceny znovu zavádět výpůjčku za poplatek. V roce 1935 - 1938 v době kdy se Československá republika dostala do obklíčení fašistických a polofašistických států začal nejen v Německu, ale i do německých knihoven v naší republice pronikat duch fašismu. Začínají se z veřejných knihoven odstraňovat knihy, které byly na indexu nacistického Německa, a nahrazovaly se literaturou fašistickou. V roce 1937 byl vydán „Seznam knih a písní zakázaných v Československu“. Seznam lze rozdělit na tři druhy tiskovin: nejvíce se objevovaly publikace fašistického zaměření, publikace ohrožující bezpečnost republiky ze strany fašistického Německa i vnitřní zfašizované části německého obyvatelstva v Československu. Za druhé byla na seznamu literatura pornografická. Třetí skupinou byla literatura socialistického zaměření. *„Československo v důsledku mnichovské dohody ztratilo 19% odborných a vědeckých knihoven. Skončilo období demokratické republiky, během něhož prošlo československé knihovnictví významnou etapou svého vývoje“.*⁴¹

Roky 1939 - 1959 byly pro československé knihovnictví roky velkých proměn. Jedním z velkých mezníků bylo zabrání Sudet, docházelo k pohybům a přesunům velkého množství knih v souvislosti se zábory německých institucionálních a soukromých knihoven v roce 1945, likvidací klášterních a spolkových knihoven, několikerým hromadným vyřazováním knih z veřejných knihoven a s nimi související totální proměnou knihovního fondu atd. Ve 40. a 50. letech 20. století dochází k proměně knihovny coby symbolického centra uchovávaného hodnoty nejrůznější povahy a dávající tyto hodnoty čtenářům k dispozici v instituci, jež se chce

---

⁴⁰ CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 204.

⁴¹ CEJPEK, J. *Dějiny knihoven a knihovnictví*, s. 204-212.

velkou měrou podílet na prosazování určitého politického i uměleckého programu. Podobné momenty jsou známy z historie dříve i později, ale jejich míra v tomto období byla opravdu výjimečná.⁴² Od roku 1948 začínají veřejné knihovny cíleně a organizovaně spolupracovat na základě zákona č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven. Profesionální knihovna byla pověřena zajišťováním odborné pomoci pro malé místní knihovny na základě tzv. střediskového systému. Veškeré finanční prostředky spolupracujících knihoven využívala k nákupu knihovního fondu. Knihovny se tímto legislativním dokumentem, který nevyhovoval společenským změnám devadesátých let ani technologickému vývoji řídily, až do počátku roku 2002.⁴³

Na počátku 90. let byla v České republice zahájena tzv. „transformace“ okresních knihoven. Docházelo k přesunu zřizovatelských pravomocí z tehdejšího okresního na městský úřad, výsledkem bylo, že v roce 2000 zbylo pouze 27 okresních knihoven zřizovaných okresním úřadem. Velice často docházelo ke snižování finančních dotací na zajištění regionálních funkcí z okresního úřadu a docházelo také k postupnému zrušení regionálních funkcí a vazeb mezi okresními knihovnami. Docházelo k rozpadu kooperace knihoven, který vedl k ne hospodárnému využití finančních zdrojů i v období, když nebyly dostatečné finance k financování knihoven. Důsledkem toho docházelo k omezení rozsahu služeb a následně i k likvidaci knihoven v malých obcích. V roce 2000 bylo 99% veřejných knihoven financováno a zřizováno městy a obcemi.⁴⁴

V roce 2001 přijala Česká republika nový zákon o knihovnách.⁴⁵ Tento dokument vychází z požadavků současného technologického vývoje a dokumentů vlády v oblasti informační politiky. Až do současnosti je základním legislativním dokumentem.

---

⁴² Srov. VEČEŘOVÁ, P. *Československé knihovnictví v letech 1939-1959: vybrané problémy historického vývoje* [online]. [cit. 2020-20-01]. Dostupné z: <https://knihovnavue.nkp.cz/archiv/2017-2/recenzovane-prispevky/ceskoslovenske-knihovnictvi-v-letech-193920131959-vybrane-problemy-historickeho-vyvoje>

⁴³ Srov. CEJPEK, J., HLAVÁČEK, I., KNEIDL, P. *Dějiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin*.

⁴⁴ Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. *Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy* [online]. [cit. 2020-19-3]. Dostupné z: http://www.old.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/VerejSprava.htm.

⁴⁵ Knihovní zákon, 257/2001 Sb., § 2.

4. Faktory ovlivňující vztah ke čtení

Škola, rodina a knihovna jsou tři nejpodstatnější instance čtenářské socializace. Podstatné je, že jsou v našich životech seřazeny v čase, tedy, že vše začíná v rodině - to právě ona, rodina, rozhoduje o naší další čtenářské dráze.⁴⁶

4.1 Rodina

Rodina je nejdůležitější a první trvalou instancí. Člověk se stává čtenářem ještě předtím, než se naučí číst, knihy a jiné psané dokumenty nás obklopují, již od nejtútlejšího věku. Kniha je něčím co vytváří první stupeň našeho čtenářského uvědomění. I když ještě nemáme klíč, abychom si tento předmět odemkli, tak jej bereme na vědomí. A především je pro nás důležité, že jsou tu ti, kteří nám ho mohou odemknout, v podobě rodičů, prarodičů, ti, kteří nám předčítají. Předčítání se pro nás stává rituálem a přetrvává až do věku, kdy, už jsme čtenářsky emancipováni. Dalším důležitým jevem v rodině je to, že doma jsou knížky, že někdo z našich blízkých je čte a že se např. stávají běžným dárkem při různých příležitostech. Čím více se toto v rodině stává samozřejmé, tím větší je naděje, že to na dítě bude působit a on sám bude mít ke knihám kladný vztah.⁴⁷

4.2 Škola

Škola je mnohdy první instancí, kde se dítě důkladně seznamuje s knihou a stát na ní nakládá úkol jej naučit číst. Je její povinností děti naučit číst, škola by se měla snažit vyrovnávat handicap, které si děti přinášejí z rodin. Je také důležité si uvědomovat, že žák do školy nevstupuje a nezačíná na bodu nula, ale, už má nějaké znalosti z rodiny a málo kdy se setkáváme s tím, že by se žák opravdu s knihou setkal poprvé, až právě ve škole. Dost často se objevují různé bariéry ve vztahu ke čtení, zejména u těch, kterým čtení nejde, čtení a kniha jsou pak spojovány s tlakem zvnějšku. Škola by se měla snažit o to, aby byla instancí, která tyto bariéry bude bořit. U některých jedinců není čtení samozřejmým, protože to tak není zachyceno z domova, naopak se někdy stává nepřátelským a cizím. Škola se často stává generátorem traumat do příštích časů.⁴⁸

---

⁴⁶ Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Rodina, škola, knihovna*, s. 29.

⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 24.

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 25-26.

4.3 Veřejné knihovny

*„Do rodiny patříme, do školy chodit musíme, ale knihovnu navštěvovat můžeme“.*⁴⁹

Veřejné knihovny se tak stávají třetím místem, prvním je rodina, druhým pracoviště (škola) a třetí je knihovna, místo, kde uskutečňujeme komunitní život a dostáváme se tak do širších a také otevřenějších vztahů. Knihovna je prostorem, kde se čtenáři dobrovolně setkávají. Knihovna plní dvě základní role a to je uspokojování čtenářského hladu a druhá, kterou na sebe berou knihovníci, stávají se pro čtenáře průvodcem, rádcem, zasvětitelům aj. do čtení. Často se stává, že u dospělého čtenáře má knihovník větší důvěru, než učitel, nebo rodič, protože člověk se právě v knihovně necítí být pod tlakem a není manipulován. U dětských čtenářů není důvěra plnohodnotná, protože knihovník je pro ně pořád dospělá osoba, ale právě knihovna je pro ně často místem největší svobody.⁵⁰

---

⁴⁹ TRÁVNÍČEK, J. *Rodina, škola, knihovna*, s. 27.

⁵⁰ Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Rodina, škola, knihovna*, s. 27-28.

5. Formy práce knihovníka se čtenářem

Knihovna je subjektem, který na své čtenáře může působit jak krátkodobě, tak dlouhodobě. Záleží tedy na tom, zda čtenář navštíví některou z nabízených akcí jednorázově, nebo se dostavuje pravidelně. Knihovny se snaží čtenáře přilákat opakovaně, proto pořádají akce trvalejšího rázu, např. předčítání na pokračování, rozsáhlejší tematické přednášky, besedy aj., kde na sebe jednotlivá setkání navazují. Metody práce, které knihovník pro práci se čtenářem využívá, se liší podle věku (děti, dospívající mládež, dospělí), pohlaví, stupně dosaženého vzdělání, profese, zájmů a sociální skupiny. Rozlišujeme také individuální a skupinové metody působení na čtenáře, která si dále budeme představovat v této kapitole, přičemž jsem vycházela z prací L. Vášové⁵¹ - *Úvod do bibliopedagogiky a Teorie výchovy čtenáře*. Hlavním cílem a smyslem působení na čtenáře je: „a) poskytovat optimální služby čtenářům a b) dosáhnout optimálního vzdělávacího a výchovného účinku četby“⁵²

5.1 Práce knihovníka

Knihovník je informační pracovník s příslušnou kvalifikací, který v knihovně vykonává odborné činnosti. Jeho odborné znalosti zahrnují poznatky o dokumentech, o knižních fondech, o informacích a komunikaci. Knihovník není definován jen odbornou prací, kterou vykonává, ale i organizací ve které pracuje. Není správné každého zaměstnance považovat za knihovníka. Knihovník je ten, který vykonává odborné práce, tj. činnosti, které vyžadují profesionální rozhodnutí na základě kvalifikace. Knihovník vystupuje především ve třech funkcích: 1) Jako ochrana, která sbírá, ochraňuje a zpracovává knižní fond, 2) jako zprostředkovatel, který zpřístupňuje fond a informace uživatelům, 3) jako organizátor, který je tvůrcem a podněcovatelem komunikačních vztahů mezi lidmi. Knihovník je tzn. metaprofese, to znamená, že tuto profesi tvoří jednotlivé subprofese. Jsou to například školský knihovník, dětský knihovník, bibliograf, rešeršér a konzultant. Tyto subprofese mají jednotnou odbornou přípravu, cíle atd., odlišné jsou pouze organizace (knihovny), kde se profese realizuje. V souvislosti se zaváděním informačních a komunikačních technologií se rozsah knižní profese v posledním období značně rozšířil. V některých krajínách, především

---

⁵¹ Srov. VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*; VÁŠOVÁ, L. *Teorie výchovy čtenáře*.

⁵² VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*, s. 146.

v anglo-americkém světě, mají knihovníci vytvořené svoje profesionální etické kodexy, které se zabírají etickými otázkami a problémy profese.⁵³

Pedagog volného času se v knihovnách může uplatnit jako organizátor a vedoucí aktivit, které knihovny nabízejí. Aktivity jsou výchovně - vzdělávacího charakteru a postihují nejvíce střední školní věk. Může se jednat o čtenářské kroužky, o aktivity, které děti seznámí s knihou, s chodem knihovny, s jednotlivými odděleními apod.

5.2 Individuální metody působení

Při této metodě působení se jedná o přímý kontakt knihovníka se čtenářem. Tato metoda je velice účinná, ale zároveň je náročná. Úkolem knihovníka v tomto případě je být odborně na výši, ale mít také psychologický postřeh a pedagogický takt, aby uměl jednat s lidmi a aby jim dokázal všemi dostupnými prostředky předávat informace, zpřístupňovat literaturu apod. Individuální metoda práce se čtenářem se také liší dle typu knihovny, jiné metody využívají knihovny městské, jiné např. knihovny vysokoškolské.

Mezi metody, které se při individuální práci využívají, řadíme rozhovor se čtenářem, řízenou četbu, individuální plán četby, čtenářské listy, výpůjční služby, adresní informace, bibliograficko-informační služby, knihovnicko-bibliografickou přípravu, konzultační služby a reprografické služby.

Individuální práce se čtenářem je zahájena při jeho vstupu do knihovny. Každý čtenář by měl být při vydávání svého čtenářského průkazu seznámen se všemi službami, které daná knihovna nabízí, dále by měl být seznámen s knižním fondem, který je mu k dispozici aj. Při tomto zařazení čtenáře do uživatelů knihovny se knihovník dozví, do jaké kategorie má čtenáře zařadit. V menších knihovnách má knihovník možnost opravdu poznat své čtenáře, rozhovorem při výběru knihy, na základě vrácení knih aj. si knihovník může utvářet obraz o čtenáři, jeho čtenářské úrovni a umět mu na základě těchto informací doporučit vhodnou literaturu. Na základě informací ho knihovník podle jeho úrovně může seznámit s orientací v knihovně, systémem katalogů, bibliografií aj. Právě rozhovor se často stává východiskem pro řízenou četbu.

---

⁵³ Srov. MATTHAEIDESOVÁ, M. et. al. *Informačná výchova*, s. 182 - 183.

Řízená četba je metoda, která je založena na dlouhodobé spolupráci a využívá se u menšího okruhu čtenářů. Jedná se o to, že knihovník na základě dobré znalosti čtenáře ovlivňuje jeho četbu. Tato metoda se využívá především u dětských a dospívajících čtenářů, kdy knihovník vede četbu žádoucím směrem. Knihovník mimo čtenáře také musí dobře znát literaturu, kterou mají k dispozici. Jednotlivé knihy doporučené čtenáři by měly odpovídat jeho čtenářské úrovni a měly by na sebe navazovat a tím prohlubovat a rozšiřovat jeho zájem. Při určení úrovně čtenáře je také důležité znát sociální prostředí rodiny, v níž dítě vyrůstá, protože vzdělání a zaměstnání rodičů tuto úroveň ovlivňuje. Řízená četba je složena z několika dílčích cílů, jejím cílem je tedy jejich postupné dosahování až po dosažení cíle konečného. Stejně tak jako u všech činností nás i zde zajímá, jak efektivní tento proces je - ověřit jej můžeme například při ústním pohovoru při vrácení knih.

Další z metod je individuální plán četby, který je jedním ze základních forem řízené četby. Kromě toho se může využívat i jako samostatná metoda při práci se čtenářem, zpravidla na přání čtenáře, ke splnění určitého úkolu. Úkolem knihovníka je připravit seznam literatury na určité období při čemž vezme k úvaze jeho zájmovou oblast, charakter zadaného úkolu aj. s ohledem na jeho čtenářskou úroveň. Je potřeba, aby knihovník v plánu četby zachoval pedagogické a didaktické zásady, např. přiměřenost, posloupnost od nejjednoduššího ke složitějšímu atd. Pro knihovníka je při této metodě důležitý osobní rozhovor, aby vybral nejvhodnější literaturu a aby znal potřebné termíny do kdy má čtenář literaturu prostudovat.

V některých odděleních pro děti a mládež se můžeme setkat s využíváním čtenářských listů. Tyto listy jsou základním dokumentem, který provází čtenáře v knihovně od jeho vstupu, až do doby, kdy knihovnu opustí (popř. přejde na oddělení pro dospělé). Knihovníkům pomáhají k lepšímu poznávání čtenáře. Zpravidla se doporučuje, že čím méně vyspělý čtenář je, tím podrobněji by se měly vést záznamy o jeho četbě. Knihovník by se měl pečlivě zabývat jejich rozbořem a využívat je při individuální práci se čtenářem a při práci na zvyšování jeho čtenářské úrovně.

Knihovníci ke své práci také využívají konzultační služby, při nichž čtenáři radí při výběru literatury, zpravidla naučné, radí mu, jak tuto literaturu získat v rámci služeb knihovny nebo různých knihoven. Avšak nejrozšířenějším typem služeb při individuální práci se čtenářem jsou výpůjční služby. Každý čtenář by vstupem do knihovny měl být

seznámen s knihovním a výpůjčním řádem. Čtenáři by tedy měli znát svá práva a povinnosti, knihovník by je měl seznámit s tím, že výpůjční služby mohou být absenční (půjčení knihy, dokumentu mimo knihovnu) a prezenční (půjčení knihy, dokumentu pouze do studovny, čítárny). V dnešní době se čím dál tím více v knihovnách zavádějí automatické výpůjční procesy a dochází tak ke zrychlení celého výpůjčního procesu a odstranění papírové komunikace mezi čtenářem a knihovníkem.

5.3 Skupinové metody působení

Veškeré metody skupinové práce vyžadují řádnou přípravu a je důležité upřednostňovat kvalitu akcí nad kvantitou. Nejdůležitější přípravou akce je stanovení přesného tématu a cíle, dobu trvání a komu bude akce určena - to znamená, že je potřeba určit věk, zájmovou oblast, čtenářskou vyspělost účastníků, náročnost apod.

Mezi metody skupinové práce, které knihovny využívají, řadíme exkurze, předčítání, besedy, diskuze, vyprávění a výklad, přednášky, literární večer, lekce knihovnicko-bibliografické přípravy, čtenářské konference, zábavné formy práce, práce s aktivisty a názornou propagaci v knihovnách.

Exkurze do knihovny si za cíl stanovuje informování a propagaci a zpravidla by měla být úvodem k další skupinové i individuální práci se čtenářem. Exkurze se mohou účastnit, jak stávající, tak potencionální čtenáři a měli by se seznámit buď s celou knihovnou, tedy i s prostory, které zpravidla nejsou veřejnosti přístupné, nebo jen s prostory, které jsou určeny pro čtenáře. Měli by se tedy seznámit s půjčovnou, čítárnou, studovnou, jednotlivými odděleními aj. Na počátku exkurze bývá účastník formou besedy seznámen s knihovním řádem, výpůjční dobou, se systémem katalogů, bibliografií apod. U dětí mladšího školního věku jde často o vůbec první seznámení s knihovnou a mimo jiné pro ně plní společenský význam. Úkolem knihovníka, který vede danou exkurzi je plné obeznámení s celým provozem, posláním a historií knihovny, aby mohl kompetentně odpovídat na dotazy účastníků.

Další z forem práce, která může být využívána, jak samostatně, tak jako součást např. besedy, přednášky nebo literárního večera je předčítání. Předčítání se uskutečňuje jak pro děti, tak i pro dospělé právě, jako součást některé z uváděných forem práce. Jedná se o umělecký přednes poezie i prózy. Během předčítání u dětí je vhodná mírná dramatizace předčítaného textu. Pokud se předčítání stává samostatně využívanou

formou práce, jako např. předčítání na pokračování, pak je úkolem knihovníka na počátku nového setkání stručně připomenout minulou část příběhu a děj. Pokud se jedná o předčítání pro střední a starší školní věk, jakož i pro dospělé je vhodné předčítání svěřit profesionálnímu recitátorovi, je třeba počítat s určitou kritičností posluchačů.

Knihovna se mimo jiné věnuje také pořádání besed, kterých se účastní jak čtenáři v knihovně registrovaní, tak i široká veřejnost, každý, kdo se zajímá o dané téma besedy, popřípadě patří do školní třídy, pro které besedy knihovny pořádají. V případě besedy můžeme hovořit o besedě propagační, která si klade za cíl seznámit čtenáře s určitou knihou s knihami určité tematické oblasti, s novinkami v knižním fondu apod. Druhým typem besed je pak diskusní beseda, kde se předpokládá, že čtenář bude s tématem či knihou seznámen. Úkolem vedoucího (knihovník, spisovatel aj.) je účast na úvodním slově a dále pouze vedení besedy. Pro efektivní práci je potřeba omezit počet účastníků, nejvhodnější jsou skupiny 15 - 20 účastníků, stejně tak je vhodné, především u dětí a mládeže pořádat besedy pro přibližně stejný věkový stupeň.

Další metodou je diskuze, která bývá součástí besedy nebo přednášky, ale stejně jako ostatní metody může být využita samostatně, jako samostatná forma práce se čtenářem. Nejčastějším typem jsou diskusní večery, kde jsou probírána aktuální témata s oblasti politické, společenské, technické i kulturní. Diskuze probíhá buď mezi knihovníkem a menším počtem čtenářů anebo mohou mezi sebou diskutovat odborníci, kde zároveň odpovídají na otázky od účastníků. Při diskusi je důležitá znalost tématu, nebo knihy, o které se bude diskutovat.

Při práci s dětmi a mládeží je nejčastější metodou působení vyprávění a výklad. *„Vyprávění je způsob, kterým sdělujeme nové poznatky o věcech prostorově nebo časově vzdálených poutavou formou, případně vkládáme přímou řeč nebo dialog mezi jednajícími osobami. Při vyprávění slovně vykresluje situaci, barvitě líčí děj“.* *„Výklad je náročnější formou sdělení, protože obsahuje více popisných prvků, praktických poznatků, vyžaduje od posluchačů soustředěnější a déle trvající pozornost“⁵⁴.* Aby byl výklad poutavý, je potřeba odborné znalosti a pedagogické schopnosti. Hlavními znaky výkladu je názornost, konkrétnost, přístupnost a jasnost.

---

⁵⁴ VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*, s. 153.

Na základě výkladu se posluchači učí logicky myslet a jsou při něm předpokládány předběžné znalosti posluchačů.

Velmi náročnou formou práce jsou přednášky, kterých se v knihovnách zpravidla zhošťují odborníci. Úkolem přednášejícího je vyvarování se, souvislému čtení textu a dobré reagování na pokles pozornosti. Přednáška by měla mít vždy písemnou přípravu, ale číst by přednášející měl jen pasáže, kde je nezbytná přesná formulace. Závěr přednášky bývá zpravidla spojen s odpovídáním na dotazy, popřípadě s diskusí.

Slavnostnější formou práce jsou pak literární večery, které jsou dány významným tématem nebo přítomností umělce, jako je např. spisovatel, herec, hudebník aj. Na literárních večerech se účastníci seznamují formou přednášky s umělcem nebo událostí, která je tématem akce. Součástí této formy práce je také umělecký přednes poezie, hudební produkce, promítání filmu aj.

V knihovně se také můžeme účastnit knihovnicko-bibliografické přípravy, tyto lekce mají zpravidla formu vyučovací hodiny. Tato forma činnosti je nejčastěji využívána u dětských čtenářů, kde děti pracují v týmech po 3 - 4 členech. Dále se pak společně kontrolují zadané úkoly, tedy jejich přesnost, správnost a rychlost. Pro naučení se základní orientace v knihovně lze připravit lekce k jednotlivým vyučovacím hodinám. Práci s literaturou, časopisy apod. lze zaměřit na různé vyučovací předměty např. český jazyk, dějepis, zeměpis apod. Úkolem lekcí je zpravidla vyhledat příslušnou literaturu k danému předmětu a tématu, dále jí pak fyzicky vyhledat v regálu a použít pro splnění zadaného úkolu.

Další formou jsou konference, které vyžadují od knihovníka dlouhodobou přípravu a využívají se v knihovnách jen velmi zřídka. Zaměřují se buď na konkrétní dílo jednoho autora, nebo mohou být tematické.

Při práci s dětmi je nejdůležitější je zaujmout a využívají se k tomu různé zábavné formy práce. Pro nejmenší návštěvníky knihoven se mohou využít divadelní představení, promítání filmů spojené s vyprávěním, předčítáním, exkurzí po knihovně aj. Součástí těchto vzdělávacích aktivit jsou často nejrůznější soutěže, kvízy, hádanky, kde děti uplatňují své vědomosti.

Velice vítanou je v knihovnách také práce s aktivisty, kteří pomáhají knihovníkům. Pomáhají jim při půjčování, udržování knihovního fondu, úpravě nástěnek, podílí se na propagaci připravovaných akcí, při pořádání besed, nebo například různých soutěží. Tito aktivisté nacházejí uplatnění na všech odděleních ve veřejných knihovnách. V odděleních pro dospělé mohou pomáhat donáškou knih starším nebo invalidním čtenářům, největší uplatnění však nacházejí v odděleních pro děti. Podílejí se na pořádání různých setkání v knihovně, např. se spisovateli, s hudebníky, pořádají literární večery, autogramiády apod.

6. Projekty a akce knihoven na podporu čtenářství

Knihovny i další subjekty se snaží vyvíjet aktivity, které budou podporovat čtenářství a budou podněcovat větší zájem dětí i dospělých pro knihu. V této kapitole se budu věnovat významným celostátním knihovnickým projektům na podporu čtenářství a vybranými aktivitami neknihovnických subjektů na podporu čtenářství v České republice.

6.1 Celé Česko čte dětem

Jedná se o obecně prospěšnou organizaci, která v České republice realizuje celostátní osvětovou a mediální kampaň na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže. Jejímž hlavním posláním je pomocí společného čtení přispívat k pevnějším vazbám v rodině. Pravidelné předčítání rozvíjí paměť, představivost, učí myšlení a má význam pro rozvoj emocionálního zdraví. Tato organizace byla založena v roce 2006.⁵⁵

Organizace nabízí nejrůznější aktivity např. *Týden čtení dětem v ČR* - jedná se o celostátní svátek dětí a literatury, který probíhá první týden v červnu. Do těchto oslav se zapojují školy, knihovny, školky, mateřská centra aj., *čtení dětem v nemocnici* - dobrovolníci (studenti, knihovnice, učitelé, maminky aj.), kteří působí pro organizaci Celé Česko čte dětem navštěvují nemocnice, kde dětem předčítají a pomáhají jim lépe snášet jejich pobyt v nemocnici, *moje první kniha* - tento projekt se snaží oslovit zastupitele měst a obcí, aby v rámci vítání občánků darovali svým malým obyvatelům hodnotnou dětskou knihu, *babička a dědeček do školy* - tento projekt se snaží o spojení tří generací, tedy dětí, rodiče a seniorů. Snaží se o setkávání nejmladší a nejstarší generace a o posilování mezigeneračního sdílení času, prostoru apod.⁵⁶

Mimo jiné také pro rodiče vypracovala Zlaté tituly, kde si dle věku mohou prohlédnout doporučenou literaturu k předčítání a nechat se tak inspirovat. Děti si zase mohou vybrat z dlouhého seznamu audioknih, které pro ně tato organizace vybrala a připravila.

---

⁵⁵ Srov. Celé Česko čte dětem. *O nás*. [online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>.

⁵⁶ Srov. Celé Česko čte dětem. *Naše aktivity*. [online]. [cit. 2020-01-02]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/nase-aktivity>.

6.2 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je akce, která se zaměřuje na podporu dětského čtenáře a propagaci knihovnických služeb. Při této akci děti nocují ve školách, nemocnicích, divadlech, knihovnách, domovech dětí a dalších organizacích. Děti se společně sejdou v odpoledních hodinách a věnují se programu, které pro ně zapojené organizace připravily. Věnují se společnému čtení, divadelním představením, lampionovým průvodům, nočním návštěvám zámků, půlnoční diskotéce a dalšímu programu, který se odehrává v místě přespání, nebo blízkém okolí. Na dobrou noc jsou dětem předčítány pohádky apod. Každý nový ročník této akce má své nové téma, které vyhláší organizátor akce Klub dětských knihoven SKIP, témata se zaměřují na určitého autora, ilustrátora dětských knih apod.⁵⁷

Cílem této akce je podporovat dětské čtenářství, děti si při účasti na aktivitě mohou uvědomovat, že knihovna je místem, kde se mohou setkat s kýmkoliv, že čtení může být zábavné, dobrodružné a mohou se zde setkat s novými příběhy. Projekt se uskutečňuje od roku 2000, každoročně u příležitosti výročí narození dánského pohádkáře Hanse Christiana Andersena.⁵⁸

6.3 Den pro dětskou knihu

Tato akce se zaměřuje, jak na propagaci dětské knihy, četby, tak knihovny a to zejména pomocí předvánočního prodeje knih v knihovnách. Knihkupci z blízkého okolí prodávají v knihovnách své knihy a zároveň je tato akce doplněna různým doprovodným programem, např. výstavy dětských prací, výtvarné soutěže aj.⁵⁹

Záměrem této aktivity je přilákání dětí a rodičů do knihovny, poznání tohoto místa netradičním způsobem, podpora čtenářství, propagace kvalitních knih pro děti a iniciovat rodiče k tomu, aby dávali dětem jako dárek k Vánocům a jiným příležitostem také knihu. Na této akci jde také o prezentování a propagaci knihovny, děti i rodiče vidí, že v knihovně nejde pouze o půjčování knih, ale koná se zde i široká nabídka nejrůznějších aktivit.⁶⁰

---

⁵⁷ Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků. *Bulletin SKIP: Aktivity SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven*, s. 10.

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 9.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 16.

⁶⁰ Srov. Tamtéž.

6.4 Týden knihoven

Jedná se o největší společenskou událost českých knihoven. Tato aktivita probíhá po celé České republice. Knihovny, které se zapojily do tohoto projektu, nabízejí svým uživatelům a celé široké veřejnosti co nejvíce aktivit, pro využití volného času uživatelů a propagaci své knihovny. Každý rok dostane tato akce určité zadání, kterým se řídí každá knihovna. Hlavním cílem je propagace činností a služeb knihoven, vytváření reklamy na nově nabízené služby a zajímavé aktivity.⁶¹

6.5 Březen - měsíc čtenářů

V rámci této akce knihovny prezentují především nově zaváděné služby. Knihovny např. začínají půjčovat elektronické čtečky, tablety, elektronické knihy, zprovozňují biblioschránky, kde mohou čtenáři nepřetržitě 24 hodin vracet své knihy aj. Knihovny také pro žáky nabízejí drobné opravy knih, obyvatelům obce poskytují různé knihobudky na veřejných místech, na frekventovaných ulicích, vlakových nádražích aj. Nabízejí se také například donášky či dovážky knih imobilním občanům a seniorům. Mohou se také propagovat nově otevřená oddělení, dětské koutky, propagace nových plánovaných akcí apod. Během této akce jsou pořádány různé přednášky, besedy, soutěže, aktivity nebo například veřejné čtení. Jde tedy především o propagování činností a služeb knihoven, nabídnout nové, moderní služby.⁶²

6.6 Kde končí svět

Hlavním cílem je podpora a rozvoj dětského čtenářství, propagace čtenářství na veřejnosti a propagace činnosti knihoven pro děti. Tato akce se koná jednou za dva roky k příležitosti Mezinárodního dne dětí a jsou zde vyhlášeni vítězové projektu *Kde končí svět*, kterého se zúčastňuje až 100 veřejných knihoven ČR a tisíce dětí. Každá akce je věnována společnému tématu. Ty knihovny, které se přihlásily do projektu, během roku organizují dle vlastního uvážení aktivity, které korespondují se zadaným tématem. Téma je vždy uloženo tak, aby knihovnám dávalo prostor téma realizovat ve všech stanovených kritériích: 1. dětské čtenářství, 2. literární soutěže a tvůrčí psaní,

---

⁶¹ Knihovny. *Významné akce knihoven*. [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/vyznamne-akce-knihoven>.

⁶² Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků. *Bulletin SKIP: Aktivity SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven*, s. 5.

3. výtvarné soutěže, 4. literárně-dramatické aktivity. Aktivity pak prezentují na regionální přehlídce, kde jsou vybrané děti oceněny na slavnostním ceremoniálu.⁶³

6.7 Rosteme s knihou

Důvodem vzniku tohoto projektu byly výsledky výzkumu čtenářské vyspělosti v tuzemsku i v zahraničí, z nichž vyplývá výrazný pokles zájmu mládeže o četbu a knihy. Projekt je zaměřen na zvyšování čtenářské gramotnosti. Cílem projektu je, aby děti školního věku a školní mládež získala kladný vztah ke knihám a k literatuře. Snaží se o rozvoj jejich čtenářské vyspělosti, o zlepšování jejich komunikačních schopností, kulturních znalostí a rozvoj a prohloubení čtenářské vyspělosti. Kampaň pořádá různé projekty a aktivity, např. literární a čtenářské soutěže, putovní výstavy, čtení na jevišti, čtení jako nástroj k demokratickému myšlení aj.⁶⁴

---

⁶³ Srov. Svaz knihovníků a informačních pracovníků. *Bulletin SKIP: Aktivity SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven*, s. 27.

⁶⁴ Srov. Rosteme s knihou. *Aktivity kampaně*. [online]. [cit. 2020-15-01]. Dostupné z: <https://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane>.

7. Představení vybraných knihoven

V následující kapitole se zaměřím na představení jednotlivých knihoven, které jsem si zvolila pro praktickou část diplomové práce. Pro práci jsem si zvolila Národní knihovnu České republiky v Praze, která sídlí v areálu Klementina. Svým fondem je největší a zároveň jednou z nejstarších veřejných knihoven v České republice. Dále pak Moravskou zemskou knihovnu v Brně, která je se čtyřmi miliony dokumentů považovaná za druhou největší knihovnu v České republice. V neposlední řadě jsem zvolila Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích, která je krajskou knihovnou obsahující více než 1,3 milionu dokumentů.

7.1 Národní knihovna České republiky v Praze

Národní knihovna České republiky v Praze je největší knihovnou ČR a je jednou z nejstarších veřejných knihoven. Zřizovatelem knihovny je Ministerstvo kultury ČR. Národní knihovna je na základě knihovního zákona definována jako *„Knihovna s univerzitním knihovním fondem, doplněným specializovanými fondy, které trvale uchovává konzervační a historický fond. Zajišťuje rovný přístup všem k veřejným knihovnickým a informačním službám a k dalším službám, jež poskytuje. NK ČR je centrem systému knihoven, vykonává koordinační, odborné, informační, vzdělávací, analytické, výzkumné, standardizační, metodické a poradenské činnosti.“*⁶⁵

Počátky knihovny se datují před rokem 1777, kdy měla knihovna několik předchůdců. V roce 1777 byla po zrušení jezuitského řádu prohlášena dekretem Marie Terezie za veřejnou c. k. univerzitní knihovnu. Prvním ředitelem knihovny byl Karel Rafael Unga (1734-1807). Národní knihovna v Praze se stala první veřejnou knihovnou v českých zemích a zároveň nejstarší knihovnou v Evropě a na světě. Zpočátku byla sice označována jako veřejná, ale svým fondem byla uzpůsobena pro potřeby učitelů a studentů Univerzity Karlovy. Při založení knihovny, jakožto veřejné obsahoval její fond na 50.000 svazků. Knihovna byla později v letech 1880-1890 rozdělena na českou a německou. Počet svazků v knihovně rychle stoupal, ke konci roku 1918 měl na půl milionu a po druhé světové válce na milion svazků. V roce 1990 byla knihovna

---

⁶⁵ Národní knihovna České republiky [online]. [cit. 2020-12-01] Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/zakladni-dokumenty>.

přejmenována na - Národní knihovna v Praze, od roku 1995 nese název - Národní knihovna České republiky.⁶⁶

Knihovna pořádá velké množství aktivit, které jsou dostupné široké veřejnosti. Pravidelně pořádá výstavy, besedy, přednášky - knihovna pořádá pravidelný cyklus přednášek z oboru historických fondů, seznamuje návštěvníky s jejich mimořádnými dokumenty ze svých sbírek. Zaměřuje se také na pořádání literárních večerů, prohlídek a exkurzí, které jsou pořádány pro studenty středních škol. Studenti se zde mohou seznámit se škálou služeb, které knihovna nabízí, historií apod.

7.2 Moravská zemská knihovna v Brně

Moravská zemská knihovna je druhou největší knihovnou v České republice. Počátky knihovny jsou datovány v roce 1806 a 1808. V počátku se knihovna soustředila na pořizování zemědělské literatury. Roku 1883 se muzejní knihovna přeměňuje na knihovnu veřejnou. Roku 1900 došlo k převzetí zemskými úřady. Zemský sněm zřídil Moravskou muzejní společnost, která byla nástupkyní zaniklé hospodářské společnosti. Muzejní knihovna tak začala vystupovat pod vlastním názvem - Zemská knihovna moravská a vztah k muzeu se začal rozvolňovat. V roce 1907 získala provizorní prostory v Zemském domě. Čtenářům začala být zpřístupněna půjčovna a čítárna. V roce 1923 přešla knihovna do rukou státu a začala plnit funkci univerzitní knihovny pro Masarykovu univerzitu. V roce 1993 se knihovna vrátila k historickému názvu - Moravská zemská knihovna. Na přelomu století došlo na stavbu nové budovy.⁶⁷

Moravská zemská knihovna v Brně je krajskou knihovnou v Jihomoravském kraji a od roku 2009 byla uznána jako výzkumná organizace. Jako veřejná knihovna nabízí: *Půjčování knih* - půjčuje jak českou, tak zahraniční literaturu. Nabízí téměř veškerou českou publikaci od roku 1934. *Prezenční půjčování periodik* - lze si zapůjčit českou i zahraniční periodickou literaturu ve formě CD, elektronické zdroje, mikrofiše a mikrofilmy. *Přístup k elektronickým informačním zdrojům* - zahrnuje přístup k české i zahraniční placené informační databázi. *Přístup k internetu, podílí se na společenském životě města* - pořádá kulturní i vzdělávací akce pro veřejnost (knihovna pořádá různé semináře, školení, literární večery, přednášky, workshopy apod.).

⁶⁶ Srov. Národní knihovna České republiky [online]. [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/z-historie-knihovny>.

⁶⁷ Srov. Moravská zemská knihovna [online]. [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/o-knihovne/historie>.

Moravská zemská knihovna v Brně poskytuje čtyři miliony dokumentů a je druhou největší knihovnou v České republice. Poskytuje 771 studijních míst, přes 90 počítačů s připojením na internet a s přístupem k databázím elektronických informačních zdrojů. V roce 2013 využívalo služby knihovny téměř 21 000 členů a bylo jim poskytnuto více než 520.000 výpůjček. Od roku 2009 je knihovna výzkumnou organizací kde se provádí základní výzkum, aplikovaný výzkum a experimentální vývoj. Cílem je výsledky z výzkumu šířit prostřednictvím výuky, publikováním apod.⁶⁸

Knihovna nabízí širokou škálu služeb a vzdělávacích akcí. Nabízí například exkurze, informační vzdělávání, které pomáhá rozvíjet klíčové kompetence žáků a zvyšuje informační gramotnost. Dále nabízí praxe, semináře, kurzy, školení apod.

7.3 Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

Vznik knihovny se datuje 22. dubna roku 1885. Činnost knihovny byla zahájena v budově Besedy v ul. Na Sadech. Knihy se zde půjčovaly každé úterý a pátek večer, členům spolků i v neděli. Roku 1897 byla zřízena i čítárna se 128 tituly novin a časopisů, která byla otevřena dokonce každý večer. Po vypuknutí 1. sv. války byla činnost knihovny utlumena. V roce 1921 přebírá knihovnu do svého vlastnictví město České Budějovice a knihovna dostává jméno - Veřejná knihovna města České Budějovice. V roce 1927 byl název upraven - Veřejná městská knihovna dr. Augusta Zátky. Od roku 1924 získala knihovna trvalé umístění v budově bývalé německé školy v ulici Riegrova č. 3. Během 2. sv. války knihovna musela prostory uvolnit knihovně německé, ale po skončení války se vrací zpět a její slavnostní otevření se datuje ke dni 2. 9. 1946, jako Městská knihovna, která má samostatné oddělení pro děti a mládež.⁶⁹

V letech 1950 - 1956 provozovala dva autobusy upravené na pojízdné knihovny tzv. bibliobusy. Roku 1948 byla v Českých Budějovicích otevřena Na Sadech Jihočeská vědecká knihovna, která byla vedle Městské knihovny druhou veřejnou knihovnou na území města. Roku 1949 byla dle usnesení vlády zestátněna a 1. února přešla Jihočeská vědecká knihovna pod řízení ministerstva školství, věd a umění a byla přejmenována - Státní studijní knihovnu dr. Zdeňka Nejedlého. Během několika let byla

⁶⁸ Srov. Moravská zemská knihovna [online]. [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/o-knihovne>.

⁶⁹ Srov. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/historie_knihovny.html.

budova knihovny Na Sadech v havarijním stavu. Studijní část knihovny se přesunula do prostor bývalého Muzea dělnického a revolučního hnutí. Od 1. 1. 1991 se zřizovatelem knihovny stalo Ministerstvo kultury ČR. V roce 1999 byly ukončeny rekonstrukční práce na památkovém objektu Eggertova vila, do které se přesunul fond knihovny v Riegrově ul. č. 3.⁷⁰

V roce 2000 byl automatizovaný výpůjční proces zahájen také v budově na Lidické třídě. Tyto dvě budovy jsou hlavními sídly knihovny dodnes. K 1. 7. 2001 byla knihovna převedena pod Jihočeský kraj a organizace byla zapsána v obchodním rejstříku u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod novým názvem - Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. Hned v roce 2002, ale postihly budovy Na Sadech a Lidická povodně. Fond se však i díky pomoci veřejnosti podařilo brzy obnovit. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích patří mezi krajské knihovny. Aktuálně má dvě hlavní budovy v centru města. Kromě těchto dvou budov má čtyři pobočky v částech města Vltava, Čtyři Dvory, Suché Vrbné a Rožnov. Jedna z hlavních budov, která se nachází na Lidické třídě, slouží jako vědecká knihovna. Druhá hlavní budova a pobočky slouží jako městské knihovny⁷¹.

Jak již bylo zmíněno výše, knihovna má celkem dvě hlavní budovy (Lidická a Na Sadech). V jedné z hlavních budov, která se nachází v ul. Lidická, nalezneme půjčovnu, studovnu, oddělení periodik, hudební oddělení, regionální a počítačové oddělení. Ve druhé hlavní budově Na Sadech je knihovna dělena na oddělení pro dospělé a mládež, oddělení pro děti a oddělení regionálních služeb. Dále poskytuje pobočky Čtyři Dvory, Rožnov, Suché Vrbné a Vltava.

Jihočeská vědecká knihovna pořádá velké množství lekcí a besed. Nabízí například programy v dětském oddělení, které jsou zaměřené na mateřské školy. Jedná se o lekce hravého čtení, při kterých se hrou a nenásilnou formou děti seznámí s knihovnou a knihou. Pro základní školy a víceletá gymnázia jsou nabízena literární pořady, které jsou určeny především jako podpora pro předmět český jazyk a literatura. Cílem je seznámení dětí s knihou, spisovatelem nebo literárním tématem. Hrou

---

⁷⁰ Srov. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/historie_knihovny.html.

⁷¹ Srov. Tamtéž.

formou se žáci učí nejen orientovat se v knihovně, ale především pracovat s knihami a textem, vyhledávat a rozlišovat informace, umět je hodnotit a dále používat. Zároveň jsou během lekce děti seznámeni s prostředím a chodem knihovny. Knihovny nabízejí spoustu dalších vzdělávacích akcí na všech z uvedených poboček.⁷²

---

⁷² Srov. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích [online]. [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/nabidka_besed.html.

8. Praktická část

8.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu diplomové práce bylo zmapovat pročtenářsky orientované působení vybraných knihoven v České republice. Zvolila jsem Národní knihovnu České republiky v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně a Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích.

8.2 Metodologie

Pro svou práci jsem si zvolila metodu kvalitativního výzkumu. „*Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.*“⁷³ Kvalitativním výzkumem může být výzkum, který se týká života lidí, příběhů, chování nebo například chodu různých organizací, vztahů aj.⁷⁴

Z metodiky využiji metodu rozhovoru neboli interview. U rozhovoru rozlišujeme míru formalizace. J. Reicher rozlišuje čtyři základní typy formalizace: jedním z typů je *volný rozhovor*, kde nemáme předem dané otázky, které v tomto případě vyplývají ze situace, a nedovoluje nám to srovnání rozdílných odpovědí. Druhým typem je *narativní rozhovor*, kde dotazovaný hovoří na dané téma, není zde tedy žádná přesná formulace otázek, ale jelikož většinou dotazovaní vyprávějí stejným způsobem je zde snazší odpovědi srovnat. Třetím typem je *polostrukturovaný rozhovor*, kde je připravena sada otázek, popřípadě témat, které nemají přesně dané pořadí a během rozhovoru se pokládají doplňující otázky. Posledním typem, který J. Reicher zmiňuje je *strukturovaný*, neboli *řízený rozhovor*. Otázky i jejich pořadí je předem dané, jedná se zpravidla o otázky otevřené a mezi jeho nevýhody patří přílišná formálnost, která může zabraňovat uvolněnější atmosféře během rozhovoru.⁷⁵ V rámci mé diplomové práce je využito řízeného rozhovoru.

Výzkum bude proveden se třemi odpovědnými osobami, které pracují ve výše zmíněných knihovnách a jejichž pracovní náplní je příprava a organizace aktivit pro registrované i neregistrované uživatele. Rozhovory budou doplněny o data, která jsem

---

⁷³ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*, s. 10.

⁷⁴ Srov. Tamtéž.

⁷⁵ Srov. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*, s. 110.

analyzovala z výročních zpráv, abychom dostali větší obraz o knihovnickém působení ve vztahu k čtenáři.

8.3 Průběh výzkumu

V rámci výzkumu jsem oslovila jednotlivé knihovny s prosbou o zapojení do výzkumu diplomové práce. Po souhlasu jsem je informovala o obsahu výzkumu, tedy o rozhovoru, který se bude týkat především aktivit, které jsou ze strany knihovny pořádány pro širokou veřejnost společně s účastí na jedné z nich. Do každé z uvedených knihoven jsem se dostavila na osobní setkání, kde jsem se účastnila jimi připravované aktivity a následně provedla řízený rozhovor s osobou, jejíž náplní práce je příprava a realizace aktivit v knihovně. Dále jsem v rámci praktické části diplomové práce pracovala s daty z výročních zpráv jednotlivých knihoven za rok 2018, aktuálnější data zatím nejsou k dispozici.

8.4 Řízený rozhovor

Nyní si představíme konkrétní otázky rozhovoru a jejich dělení. Řízený rozhovor měl celkem 17 otázek.

1. Jaké je vaše jméno a příjmení?
2. Na jaké pozici v knihovně pracujete a jak dlouho?
3. Co je hlavní náplní vaší práce?
4. Vzděláváte se v pedagogice, když pracujete s dětmi?

Otázky č. 1 - 4 jsou otázky obecné, slouží nám k bližšímu poznání osoby a navázání prvního kontaktu.

5. Sledujete výzkumy o čtenářství?
6. Dělá knihovna vlastní výzkumy o čtenářství?
7. Zapojujete se do akcí na podporu čtenářství? Jakých?
8. Kdo připravuje programy, které knihovna realizuje?
9. Co je obecně cílem těchto programů?
10. Odkud čerpáte inspiraci, metody práce?
11. Jaké druhy aktivit pořádáte? Jaké jsou nejoblíbenější?

12. V jakém poměru jsou zastoupeny dětští a dospělí čtenáři na událostech organizovaných knihovnou?
13. Spolupracujete se školami? Spolupracují učitelé při programech?
14. Chodí vám ohlasy na aktivity, které knihovna pořádá od účastníků? Jaké?

Otázky č. 5 - 14 jsou otázky týkající se pročtenářsky orientovaného působení knihoven.

15. Kolik má knihovna čtenářů?
16. Jaké žánry jsou nejoblíbenější?
17. Kolik vzdělávacích programů za rok připravíte?

Otázky č 15 - 18 jsou otázky statické, které nám pomohou porovnat knihovny i co se počtu čtenářů a připravovaných vzdělávacích aktivit týče.

8.5 Představení výzkumného souboru

Ve výzkumu se budu zaměřovat na pročtenářsky orientované působení celkem tří knihoven v České republice, kde jsem v jednotlivých knihovnách realizovala řízený rozhovor s osobou, která se zaměřuje na přípravu a realizaci výchovně - vzdělávacích aktivit.

- 1) Národní knihovna České republiky v Praze - Řízený rozhovor byl proveden s pracovnící, která v knihovně pracuje na pozici pedagoga volného času po dobu tří let. Její hlavní náplní práce je tvorba a realizace vzdělávacích programů pro základní školy, které se snaží tvořit na základě její bývalé profese, kdy pracovala na pozici učitelky a vychovatelky základní školy a sama jako pedagog takové aktivity v knihovnách pro děti vyhledávala.
- 2) Moravská zemská knihovna v Brně - Řízený rozhovor byl proveden s pracovnící, která v knihovně pracuje 30 let jako pracovnice Odboru informačních služeb, Oddělení studoven a jednou z jejich náplní práce je organizační a lektorská činnost. Vystudovala střední knihovnickou školu v Brně, Katedry vědeckých informací a knihovnictví na FF Univerzity Karlovy

v Praze a nadále se snaží vzdělávat v oblasti pedagogiky a lektorování. Převážně účastí na přednáškách, seminářích, studiem odborné literatury a osobní výměnou zkušeností s knihovníky z různých knihoven.

- 3) Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích - Řízený rozhovor byl proveden s pracovnící, která v knihovně pracuje 8 let a poslední 4 roky je na pozici vedoucí pobočky Čtyři dvory. Hlavní náplní práce je fungování pobočky jako takové, tedy obsluha čtenářů, výpůjčního pultu apod. a příprava a realizace programů, které se na pobočce realizují. Pracovnice aktuálně studuje ve třetím ročníku Pedagogiky volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

8.6 Výstupy řízeného rozhovoru

(1) Na jaké pozici v knihovně pracujete a jak dlouho?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Působím v této knihovně třetím rokem a byla jsem přijata na pozici pedagoga volného času, ale mimo to se ještě starám o chod zrcadlové kaple.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Jsem pracovníkem Odboru informačních služeb, Oddělení studoven. V Moravské zemské knihovně pracuji od září roku 1989 (30 let).
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** V knihovně na pobočce Čtyři Dvory pracuji 8 let a teď poslední 4 roky na pozici vedoucí této pobočky.

(2) Co je hlavní náplní vaší práce?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Hlavní náplní mé práce by měla být příprava a realizace programů pro základní a střední školy, ale jelikož kolegyně v zrcadlové kapli nemůže být sama, tak jsem ještě přidána tam. Starám se tedy o chod kaple, o prodávání suvenýrů apod.

- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Náplní mé práce je poskytování informačních služeb veřejnosti, to znamená informace, konzultace k vyhledávání odborné literatury, zpracování rešerše - momentálně technika, normy, patenty, dříve jsem se věnovala i ekonomice, informacím o firmách, přírodním vědám a medicíně. Dále jsem odborným garantem za oblast norem a patentů a věnuji se organizační a lektorské činnosti.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Jednak fungování té pobočky jako takové, to znamená, takové ty ryze knihovnické věci, to znamená obsluha čtenářů, ačkoliv jsem vedoucí, tak se normálně zapojuji do toho chodu, to znamená, že s kolegyněmi máme naprosto rovnoměrně rozložený služby u výpůjčního pultu, všechny se stejnou měrou věnujeme těm dopoledním programům, které jsou věnovány těm školkám a školám. Stejně tak si rozdělujeme ty odpolední a podvečerní pořady.

(3) Vzděláváte se v pedagogice, když pracujete s dětmi?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Já jsem ve školství skončila před třemi roky, kde jsem působila jako učitelka a vychovatelka a jinak čtu učitelské noviny a aktuální knihy věnované tématům trávení volného času.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Snažím se vzdělávat v oblasti lektorování a pedagogiky, především účastí na přednáškách a seminářích, studiem odborné literatury a osobní výměnou zkušeností s knihovníky z různých knihoven. Hlavním podnětem pro má školení jsou opakující se dotazy uživatelů Moravské zemské knihovny a aktuální nabídka informačních zdrojů.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Ano, já jsem teď ve třetím ročníku Pedagogiky volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity.

Otázky č. 1 - 4 jsou otázky obecné, slouží nám k bližšímu poznání osoby a navázání prvního kontaktu. Z předchozích otázek můžeme vidět, že rozhovory byly vedeny s osobami, které se v knihovně zaměřují na vytváření a realizaci programů pro veřejnost. Většinou se setkáváme s tím, že na těchto pozicích pracují pedagogové volného času, kteří se zaměřují především na práci s dětmi, pouze v případě Moravské zemské knihovny je tomu jinak, protože mezi jejich aktivity patří především kurzy, přednášky, výstavy apod., které vedou lektoři a jiní odborníci.

(4) Sledujete výzkumy o čtenářství?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Já osobně na to, už bohužel nemám čas.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Příležitostně sleduji zejména průzkumy prof. Trávníčka.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Ano, především se tedy zajímám o výzkumy, které provádí naše knihovna sama. A pak si sama třeba vyhledávám aktuální průzkumy o čtenářství, především tedy dětí a mládeže.

(5) Dělá knihovna vlastní výzkumy o čtenářství?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Knihovna si dělá své osobní výzkumy o tom kolik čtenářů je přihlášených, kolik titulů je vypůjčovaných, který z registrovaných čtenářů je největším čtenářem apod.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** V Moravské zemské knihovně proběhl naposledy průzkum myslím v roce 2014 a týkal se veřejného mínění o Moravské zemské knihovně. Výzkum se zaměřoval na reflexi celkového obrazu Moravské zemské knihovny mezi obyvateli Brna, zjištění, do jaké míry bývá zaměřována s dalšími institucemi a zda si veřejnost nespojuje v souvislosti s knihovnou

nepravdivé či neaktuální informace.⁷⁶ Ale na poradách se mluvilo o tom, že by bylo vhodné průzkum zopakovat.

- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Ano, na podzim roku 2019 proběhly dva průzkumy. Byly jsme zapojeni do celorepublikového průzkumného projektu, na kterém pracovala městská knihovna v Praze a Univerzita Pardubice a ten byl zaměřen na půjčování e-knih v knihovnách.⁷⁷ Od října do prosince téhož roku jsme sledovali jaké je složení účastníků akcí, které knihovna pořádá pro veřejnost, protože my u každé akce na všech propagačních materiálech máme uvedeno, že vstup je zdarma a akce je i pro neregistrované čtenáře. To znamená, že může přijít kdokoliv.

(6) Zapojujete se do akcí na podporu čtenářství? Jakých?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Ano, zapojujeme se do projektů, jako je noc s Andersenem, Kde končí svět, Den pro dětskou knihu, Celé Česko čte dětem, Rosteme s knihou apod.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Akce na podporu četby se prolínají v aktivitách, které v knihovně nabízíme. Např. Oči Brna, akce zahraničních knihoven apod. Pořádáme mimo to i čtení a přednášky o spisovatelích a básnících.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Ano, děláme Noc s Andersenem, máme hru Lovci perel, jsme v projektu Knížka pro prvňáčka a jinak my vlastně v podstatě na všech pobočkách máme právě nějakou programovou nabídku zaměřenou na mateřský, základní, případně střední školy a těm se potom každá pobočka věnujeme individuálně, ty programy si vytváříme sami za sebe, tu nabídku, to složení a v podstatě chodí k nám taky tak, jak oni se domluví, jak oni potřebují.

---

⁷⁶ Výzkum Moravské zemské knihovny. Dostupné z: <https://duha.mzk.cz/clanky/moravska-zemska-knihovna-ocima-verejnosti>.

⁷⁷ Výsledky výzkumu. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/img/logo/INFO_pruzkum_E_KNIHY.jpg.

Většinu aktivit na podporu čtenářství, které jednotlivé knihovny zmiňují, jsme si představili v teoretické části diplomové práce. Moravská zemská knihovna pořádá mimo jiné pravidelný cyklus *Oči Brna*, na tomto programu se pomocí výstav a jiných akcí, jako jsou přednášky, autorské čtení aj. prezentují významné osobnosti kulturního života města Brna.

Jihočeská vědecká knihovna se mimo jiné zapojuje do hry *Lovci perel*. Tato hra je celoročním projektem realizovaným v knihovnách, který motivuje děti k četbě knížek, učí je pracovat s textem a je atraktivní formou trávení volného času dětí. Lovce perel v tomto případě představují děti, které se do tohoto projektu zapojí. Ve všech pobočkách Jihočeské vědecké knihovny se v roce 2018 zapojilo kolem 262 dětí. Úkolem dětí bylo v průběhu roku číst knihy označené samolepkou „perlorodka“. Za každou přečtenou knihu a správně zodpovězené otázky pak účastníci získávají perlu na náhrdelníkovou šňůru. Na konci roku si nejaktivnější lovci mohou z knihovny odnést odměnu.⁷⁸ Další významnou aktivitou, kterou Jihočeská vědecká knihovna pořádá je *Knížka pro prvňáčka*, tento projekt je odměnou v podobě knížky, přičemž v roce 2018, to byla kniha „*Bráchova bota*“ pro prvňáčky, kteří se v květnu a červnu stali čtenáři v knihovně.⁷⁹

(7) Kdo připravuje programy, které knihovna realizuje?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Já, na tuto práci jsem tu pouze já, takže já ty programy připravuji, zajišťuji účast škol na aktivitách a sama pak ty programy realizuji. Knihovna jako taková potom organizuje různé výstavy, besedy aj., ale na to, už zveme odborníky daného tématu a oni vedou ten připravovaný program. Ale pokud to jsou aktivity, které organizuje pracovník knihovny, tak to jsem pouze já.

---

⁷⁸ Srov. *Výroční zpráva Jihočeské knihovny v Českých Budějovicích 2018*. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích: České Budějovice, 2019. s. 7.

⁷⁹ Srov. Tamtéž.

- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Na tuto otázku není jednoduché odpovědět, protože tyto akce pořádají v Moravské zemské knihovně různá pracoviště a různí lidé dle specializace. Např. přírodovědné přednášky pořádá Mgr. Irena Vykoupilová, cyklus Oči Brna, což jsou přednášky a výstavy o určité brněnské osobnosti pořádá Mgr. Ing. Romana Macháčková, cyklus Používej Mozek!: Mgr. Richard Guniš. Dále máme exkurze pro veřejnost, které pořádá Mgr. Martina Orlová, PhDr. Rva Kmoníčková a Mgr. Monika Kratochvílová. Dále pořádáme různé výstavy např. z oblasti historických fondů, kterým se věnují různí pracovníci Odboru starých tisků a rukopisů. Přednáškám a výstavám z oblasti hudby se věnuje Mgr. Irena Veselá, Ph.D. Dále knihovna nabízí přednášky, exkurze, výstavy, promítání v rámci zahraničních knihoven čemuž se věnují různí pracovníci z Odboru zahraničních knihoven. Dále kurzy Wikipedie, kterých se i vy sama budete účastnit, těm se věnuje Mgr. Pavel Tazbirek. Naše knihovna také nabízí akce pro knihovníky, kterým se věnuje zejména Mgr. Adéla Dilhofová.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** No ono jde o to, co to je za program. To znamená, třeba ty věci zaměřené na děti, na které může přijít veřejnost, třeba ty batolata v knihovně, tak to je taková týmová práce nás všech. Co se týče čtení se Zauzlínou, nebo Filosofie pro děti, tak tu filosofii dělám momentálně já, protože jako jediná mám nějaký metodický podklady a protože s tím jediná pracuji a to čtení se Zauzlínou bylo mým projektem, když jsem v knihovně nastupovala, to jsem začala dělat jako první. Ale jinak zase potom třeba ty dopolední programy, ty školní, tak zase, na tom se podílíme všechny. To znamená, že všechny máme úkol během toho školního roku hledat nová témata, zkoušet si sestavovat ty lekce, navrhovat knížky stejně jako tipy koho pozvat na ty podvečerní programy pro dospělé, tam zase je to takové, že některá z nás si někde něco přečte a přijde s tím, že by to mohlo být zajímavé, když pozveme toho a toho člověka. Je to opravdu týmová práce i kvůli tomu, aby v tom byla ta pestrost, protože každá jsme zaměřena nějakým směrem, někoho zajímá ekologie, někoho více třeba mezilidské vztahy apod.

(8) Co je obecně cílem těchto programů?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Já jsem se snažila připravit ty programy, tak, aby to bylo to, co jsme kdysi my hledali jako školy, jako učitelé za programy. Zaprvé, aby to nebylo pouze jen povídání, ale aby to mělo také nějaký program, aby to bylo například nějaké rozšíření výuky. U každého toho programu, který připravuji je určité rozšíření k výuce, ať, už je to matematika, dějepis aj., aby ty programy měly smysl a navázaly na výuku.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Pořád jsme knihovna, takže naším hlavním cílem je podpora čtenářství, takže se snažíme pracovat především s knihou. Jinak by se dalo říci, že jde o tu výchovu a vzdělávání, v našem případě tedy především vzdělávání, protože se zaměřujeme na práci s dospělejší populací, jelikož u nás v knihovně se čtenář může registrovat, až od 15 let.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Obecným cílem programů, které děláme pro děti je vzdělávání, z největší části je to podpora čtenářství, že my opravdu tu knížku používáme, máme velice málo věcí vyjma nějakých předvánočních tvoření, kde bychom prostě pořádali něco, kde není primární ta kniha. Jinak pořád pracujeme s knížkou, snažíme se dětem představovat nové knížky a snažíme se třeba i rodičům ukazovat jakým způsobem s tou knížkou pracovat.

(9) Odkud čerpáte inspiraci, metody práce?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Tak já jelikož mam roky praxe ve školství, když vezmete, že od 18 let jsem dělala ve školství a skončila jsem před 3 roky a bude mi 56 let, takže nejvíc tou praxí. Jinak co se týče materiálů na dané téma, tak to si vyhledám na internetu a v literatuře, v encyklopediích apod. A potom také sdílíme například metody práce s pracovníky v jiných knihovnách a navzájem od sebe čerpáme inspiraci.

- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Inspirací mi jsou především dotazy návštěvníků, aktuální dění v dané oblasti - např. nová rešeršní rozhraní, změny v legislativě apod. A pak také především praxe a sdílené zkušenosti s ostatními pracovníky.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Vlastně všechny máme během toho školního roku za úkol hledat ty nová témata, zkusit si sestavovat ty lekce, navrhnout knížky, stejně jako potom tipy koho pozvat potom na ty podvečerní programy pro dospělé. Tam je to zase takové, že si některá z nás někde něco přečte a přijde, že by to mohlo být zajímavé, pozveme toho a toho člověka. Takže inspirací my jsou různé časopisy, články, samozřejmě internet apod.

(10) Jaké druhy aktivit pořádáte? Jaké jsou nejoblíbenější?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Tak my se zaměřujeme především na ty aktivity pro školy, pořádáme různé přednášky, které jsou vždy doplněny o praktická cvičení, aby to pro ně bylo zábavné. Knihovna pak samozřejmě pořádá různé aktivity pro dospělé čtenáře, ale tam jde spíše o výstavy, literární večery, kdy pozveme třeba autora nějakého aktuálního díla anebo přednášky, které vedou odborníci, ale, už tam jde spíše jen o poslouchání a není tam ten program takový, jako pro ty děti. Nejoblíbenější aktivitou je určitě aktivita - Počátky vzniku písma, které jste se také účastnila, ale, už se to i rozšiřuje, například aktivita - Sluneční hodiny nebo matematika se také dostávají do popředí.

Národní knihovna České republiky v Praze má ve svém programu bohatou nabídku kulturních a výchovně - vzdělávacích aktivit. Pro dospělou populaci vytváří spíše přednášky a besedy, kde Oddělení rukopisů a starých tisků organizuje pravidelný cyklus přednášek, kde se veřejnost může blíže seznámit s tématy z oboru historických fondů a s mimořádnými dokumenty, které má knihovna ve své sbírce. Dále knihovna pořádá výstavy, koncerty, literární večery, kde se účastníci mohou blíže seznámit s vědci, spisovateli apod., exkurze, které jsou pořádány pro studenty středních

škol, kteří budou seznámeni se službami, které knihovna nabízí, ale také se zajímavou historií celého místa. V neposlední řadě knihovna nabízí komentovanou prohlídku zrcadlové kaple.⁸⁰ Mimo tyto aktivity knihovna vytvořila speciální programovou nabídku, která je zaměřena na žáky základních a středních škol. V nabídce má celkem čtyři aktivity, které jsou v rozsahu 90 - 180 minut a jsou zcela zdarma.

První aktivitou jsou *Počátky vzniku knihy, vývoj písemnictví*, které jsem měla možnost se osobně účastnit. Tato aktivita je obohacena o výtvarný ateliér a její časová dotace je 120 minut. Jak již bylo zmíněno výše je vhodná, jak pro základní, tak střední školy a slouží, jako doplnění výuky ve škole a to zejména předmětu dějepis, český jazyk a chemie. V této aktivitě jsou žáci seznámeni s počátky a vývojem písemnictví včetně psacího materiálu a se vznikem knihtisku. Zúčastní se pokusu výroby inkoustu a dostanou návod k jeho zhotovení. Budou pracovat s neviditelným inkoustem a na závěr si vyzkouší, jaké to bylo psát husím brkem. Očekávané výstupy této aktivity jsou: Žák umí vysvětlit, co je Klementinum, kde se nachází a jeho úlohu v současnosti. Zná vývoj písemnictví, ví, jak se vyvíjel psací materiál a na co a čím se dříve psalo. Ví, kdy došlo k vynálezu knihtisku, dokáže vytvořit inkoust a starší žáci umí popsat chemickou reakci, ke které při výrobě inkoustů dochází.

Druhou aktivitou, kterou knihovna nabízí, jsou *Sluneční hodiny v Klementinu*. I zde se jedná o program s výtvarným ateliérem s celkovou časovou dotací 120 minut. Tato aktivita je vhodná pro žáky 4. - 9. tříd základní školy a střední školy. Žáci si na základě této aktivity doplní znalosti z předmětů prvouka, fyzika, dějepis, pracovní činnosti a výtvarná výchova. Žáci se seznámí se stručnou historií Klementina. Bude jim vysvětleno, na jakém principu fungují sluneční hodiny, získají informace o jejich vzniku a budou jim ukázány některé, nacházející se na klementinských nádvořích. Následuje povídání o slunečních hodinách v České republice. Po té budou žáci hledat v areálu Klementina poklad, který bude obsahovat šablonu slunečních hodin s návodem na jejich sestavení. Po přesunu do budovy si žáci sami sestojí sluneční hodiny. Očekávanými výstupy pro tuto aktivitu jsou: Žák umí vysvětlit co je Klementinum, kde se nachází a jeho úlohu v současnosti. Ví, jak se určuje čas a na jakém principu fungují sluneční

---

⁸⁰ Srov. *Výroční zpráva Národní knihovny České republiky 2018*. Národní knihovna České republiky: Praha, 2019. 132 s.

hodiny. Zná historii hodin v Klementinu. Ví, jakou technikou byly malovány a podle návodu umí sestavit sluneční hodiny a seřadit je.

Třetí aktivitou je *Klementinum a matematika*. Jedná se o program s pracovním listem, jehož časová dotace je 90 minut. V rámci této aktivity si žáci doplní znalosti z předmětu dějepis a matematika. Žáci budou seznámeni nejen se stručnou historií Klementina, ale i s historií jezuitského matematického muzea. Bude jim vysvětlen pojem „magický čtverec“, který má v různých pramenech různé významy. Žáci se dozvědí více o historii a vývoji magických čtverců a budou seznámeni s postupy při jejich konstrukci. Dále budou žákům představeny další matematické hříčky a úlohy z kombinatoriky. Na názorných příkladech žáci dostanou vysvětlení, jak postupovat při jejich řešení. Účastníci obdrží pracovní list a budou si moci vyzkoušet matematické hříčky z kombinatoriky. Očekávanými výstupy pro tuto aktivitu jsou: Žák umí vysvětlit, co je Klementinum, kde se nachází a jaká je jeho úloha v současnosti. Ví, co jsou to magické čtverce a dokáže je řešit. Umí řešit i další matematické hříčky a úlohy z kombinatoriky.

Poslední aktivitou, která Národní knihovna České republiky pro školy nabízí je *Za pohádkou s Janem Werichem*. Tento program je obohacen o pracovní list a jeho časová dotace je 120 / 180 minut. Tato aktivita navazuje na doplnění výuky z předmětu český jazyk. Žáci se seznámí s osobností Jana Wericha, s jeho dílem, písněmi a filmy, ve kterých hrál. Blíže budou seznámeni s knihou *Fimfárum*. Při delší variantě tohoto programu je uskutečněna vycházka na Kampu k Werichově vile, kde se žáci dozvědí o její historii a významných obyvatelích. Na závěr je připravena práce s pracovním listem spojená s pohybovou hrou. Očekávanými výstupy pro tuto aktivitu jsou: Žák umí vysvětlit, co je Klementinum, kde se nachází a jaká je jeho úloha v současnosti. Ví, kdo byl Jan Werich, zná jeho dílo, filmy, ve kterých hrál a některé písně. Zná knihu *Fimfárum* a ví, kde Jan Werich bydlel.

- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Tak aktivity jsme si představily u předchozí otázky. A nejoblíbenější budou dle největší návštěvnosti na akci speciální přírodovědné přednášky organizované Mgr. Irenou Vykoupilovou, kde přednášejí exkluzivní vědci, např. Jiří Grygar, prof. Druckmuller apod.

Moravská zemská knihovna se v rámci svých kulturních a vzdělávacích aktivit zaměřuje především na dospělou populaci. Knihovna pořádá velké množství kulturních akcí pro veřejnost - výstavy, přednášky, autorská čtení, besedy, filmové projekce, konference, exkurze aj. V roce 2018 zařadila do své nabídky cyklus workshopů a přednášek *Používej MoZeK*, který je věnován kritickému myšlení a mediálnímu vzdělávání. Ve své nabídce má také cyklus *Oči Brna*, který formou výstav a jiných akcí, např. pomocí přednášek, autorského čtení apod. prezentuje významné osobnosti kulturního života města Brno. Knihovna se také snaží spolupracovat se školami. Nemají pro ně připravenou konkrétní nabídku aktivit, ale připravují programy pro konkrétní školy na míru, podle jejich požadavků - může se jednat o komentované exkurze, nebo různá škola například v oblasti citačních norem aj. Jen za rok 2018 bylo Moravskou zemskou knihovnou uspořádáno 248 (7 130 návštěvníků) vzdělávacích akcí a 122 (86 077 návštěvníků) akcí kulturních.⁸¹

- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** My tady na pobočce, co se týče veřejnosti, tak je to jednou měsíčně dopoledne věnovaný batolatům, program *Batolata v knihovně*, to nám chodí maminky s dětmi v podstatě od narození zhruba do 3 let, potom na to nám navazuje *Čtení se Zauzlinou*, čtenářská dílna pro děti od 3 do 6 let a pak vlastně pro ty 7 leté a více navazujeme tou *Filosofií pro děti*. Největší zájem teď aktuálně máme na ty batolata, tam vypisujeme jeden oficiální termín měsíčně s tím, že každý měsíc jeden přidáváme neoficiálně, protože máme velký převis těch maminek, takže tomu dáváme dvě dopoledne v měsíce. Ale víme, že pokud bychom udělali třetí, tak ho taky naplníme o to je opravdu velký zájem.

---

⁸¹ Srov. *Výroční zpráva Moravské zemské knihovny v Brně 2018*. Moravská zemská knihovna v Brně: Brno, 2019. 114 s.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích pořádá velké množství kulturních a výchovně - vzdělávacích akcí. V měsíci březen, který je tradičně věnován čtenářům připravila širokou nabídku aktivit, jak pro děti, tak dospělé. Jednou ze zajímavých aktivit bylo *Rande na slepo s neznámou knihou*, na všech pobočkách knihovny byly pro tento program připraveny zabalené knihy a čtenář předem tedy nevěděl, jaká kniha se pod obalem skrývá. Aktivity se účastnilo téměř 800 čtenářů. Během měsíce byly pořádány burzy časopisů a knih, večery v knihovně se zajímavými hosty - autory knih, cestovatelské besedy aj. Dále byly pořádány workshopy o trénování paměti a program na podporu čtenářství *Noc s Andersenem*. V rámci projektu *Týden knihoven*, který letošní rok probíhal v duchu lokální historie, byly pro dospělé čtenáře připraveny besedy o unikátních mostech nad Orlickou přehradou, o rybníkářství a rybářství. Pro mateřské školy, základní školy i gymnázia byly připraveny lekce informačního vzdělávání, založené na metodách kritického myšlení. Mezi zábavné aktivity, které byly v knihovně realizovány, patří např. *Čtení z nových knih*, *Dopoledne pro nejmenší*, *Vánoční a velikonoční pečení a zdobení* apod. Velkou akcí v knihovně byla také celoroční akce *Lovci perel*, která podporuje čtení a pochopení literárního textu. Mezi nejvýznamnější aktivity pro dospělé patří přednášky o Arménii, o autismu, výstavy obrázků klientů Domova Libnič a Centa sociálních služeb Empatie.⁸²

Na pobočce Čtyři Dvory, na které jsem vedla řízený rozhovor a účastnila se aktivity, pobočka nabízí stále aktivity - lekce pro školy, programy pro mateřské školy a dále pak aktivity pro veřejnost, za rok 2018 přibily i nové aktivity. Jedná se například o program *Batolata v knihovně*. Tento program byl v roce 2018 zařazen v rámci *Týdne knihoven*, jako pravidelný program na pobočce Čtyři Dvory. Jedná se o program navržený pro nejmenší děti, od narození do 3 let a jejich maminky. Jedná se o dopolední setkání se čtením, pohybem, smíchem a hrou. Jeho cílem je navození příjemného prostředí, aby se maminky v knihovně cítily příjemně a vítané a mohly se stát členy této knihovny a později i jejich děti. Vzhledem k tomu, že měl tento program i v následujících měsících obrovský zájem, tak byl zařazen na všechny pobočky Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Dalším programem probíhajícím na této pobočce je *Čtení se Zauzlinou*. Jedná se o čtenářské dílny pro děti od 3 do 6 let.

---

⁸² Srov. *Výroční zpráva Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích 2018*. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích: České Budějovice, 2019. 76 s.

Při této aktivitě nejsou dětem pouze prezentovány a čteny knihy, ale autorka programu klade důraz na tvořivé myšlení a v rámci aktivity využívá filosofie pro děti, jehož kroužek v knihovně také sama vede. Pro děti od 7 let pobočka nabízí program *Filosofie pro děti*. Tato aktivita je pro veřejnost a to pro děti od 7 let a jejich rodiče. Mottem této aktivity je: Pojdme se společně ptát a hledat odpovědi. Zajímavostí na této aktivitě je mezigenerační setkání dětí a rodičů. Za rok 2018 se na této pobočce realizovalo 80 programů pro základní a mateřské školy a 44 programů pro veřejnost⁸³

(11) V jakém poměru jsou zastoupeny dětské a dospělé čtenáře na událostech organizovaných knihovnou?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Tak ty programy pro dospělé mají samozřejmě větší zastoupení, protože i těch dospělých čtenářů je více, ale ty aktivity, které já osobně organizuji pro školy, mají opravdu velký úspěch a i se mi stává, že ty školy musím odmítat, protože to mám na několik měsíců plné a opravdu je nemám aktuálně, už kam zařadit.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Jak již jsme se bavily, tak naše knihovna neorganizuje akce pro rodiny a děti. Registrovaným čtenářem v Moravské zemské knihovně se mohou stát občané starší 15 let. Takže naše akce navštěvuje převážně dospělá populace, ale snažíme se o spolupráci se středními školami, ze strany středních škol je zájem zejména o exkurze, ale pořád platí, že ty dospělí čtenáři u nás v knihovně i na programech, které pořádáme, převažují.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** To bohužel úplně detailně nevím, ale myslím si, že ty volnočasové aktivity v knihovnách mají větší a větší úspěch a je o ně obecně velký zájem. Jak jsem říkala, tak ty programy co organizujeme na pobočkách pro děti a je potřeba se na ně přihlásit, tak ty jsou omezeny počtem, takže tím se sami limitujeme, ale vím, že kdybychom ty počty mohli i dvojnásobně navýšit, tak ten zájem by tam byl, ale ta příprava a organizace je náročná a nemůžeme si to úplně dovolit. Obecně

---

⁸³ Srov. *Výroční zpráva Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích 2018*. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích: České Budějovice, 2019. s. 7.

bych řekla, že všechny ty programy, jak ty pro děti, rodiče, nebo dospělé jsou hojně navštěvované a celkově to trávení volného času v posledních letech hodně stouplo do povědomí lidí a takové možnosti více vyhledávají.

(12) Spolupracujete se školami? Spolupracují učitelé při programech?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Ano, to, už jsme si nějak zodpověděly. Se školami pracujeme intenzivně a sami je oslovujeme s naším programem, protože zatím není dostupný na našich webových stránkách a nemohou nás tedy samy oslovit, jen tedy v případě, že mají doporučení od jiných účastníků. Jinak vyloženě programy, kde by se měli zapojit i učitelé, nemáme, ale nechávám to vždy na nich, pokud se zapojí, není to problém.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Jak jsem uvedla, snažíme se o spolupráci se středními školami. Snažím se především šířit mezi středoškolské pedagogy informaci o tom, že připravím školení pro předem objednané skupiny žáků na míru. Této nabídce zatím pravidelně využívají - Fakulta vojenských technologií Univerzity obrany a to ve formě školení doktorátů 1x ročně, JAMU též 1x ročně, jako školení pro studenty oboru Managementu hudby, gymnázia Akademia v Brně, Vyšší odborná škola zdravotnická aj. Pedagogové si přejí zejména školení, na kterých žáci či studenti získají přehled o tom, kde a jak si mohou najít odbornou literaturu k napsání své závěrečné práce, a jak citovat základní druhy dokumentů. Mimobrněnské školy většinou přijíždějí na celé dopoledne, obvykle mají školení tuto náplň - seznámení s Moravskou zemskou knihovnou, základní vyhledávání, exkurze po Moravské zemské knihovně, seznámení se základními zdroji pro hledání odborné literatury, základy citování a citací. U předem domluvených akcí vždy konzultuji obsahovou náplň s pedagogem. Pedagogové, kteří doprovází skupinu na program, se zpravidla také zapojují a celý program je jim otevřený, ale toto rozhodnutí necháváme čistě na jejich volbě.

- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** My s nimi spolupracujeme v tom smyslu, že ty okolní školy na každou tu pobočku pravidelně chodí, je to spíše o tom, že mi jim ty programy připravíme, oni sem přijdou a my s těmi dětmi pracujeme a mnohdy k tomu ani nepotřebujeme paní učitelku. Jde o to, že těm školám nabízíme ryze naše programy a veškerá ta příprava a realizace je na nás.

(13) Chodí vám ohlasy na aktivity, které knihovna pořádá od účastníků? Jaké?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Pan náměstek chtěl, aby to bylo na internetu a, aby i účastníci mohli reagovat, ale zatím tam nejsou ani ty programy pro školy, takže to nikdo nikde nezjistí. To znamená, že tady ta možnost zatím není. Jako dostává se mi emailem od učitelů a jinak se mě třeba ptali, kam by mohli poslat pochvalu, nebo něco, ale zatím tady ta možnost není.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Největším ohlasem pro mě jsou zvedající se stavy účastníků na aktivitách, které sama pořádám. Často přicházejí účastníci, kteří se na aktivitu přihlásili z důvodu doporučení jinou osobou. Jinak samozřejmě každý může na webových stránkách knihovny vyjádřit svůj názor na akce, které knihovna pořádá, a dle mých informací jsou ohlasy pozitivní a aktivity mají úspěch.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Ano, určitě. Konkrétně třeba my, tady ve Čtyřech Dvorech to máme tak, že my s většinou těch tříd pracujeme pravidelně a oni nám ve velké části chodí jednou měsíčně, ono je to tedy časově velmi náročné, ale nám se to vyplácí v tom, že ty paní učitelky to tomu opravdu věnuju, že jednou měsíčně s těmi dětmi vyrazí. Jinak víme, že si paní učitelky doporučují mezi sebe, nám hodně telefonují paní učitelky, že tady byla nějaká jejich kolegyně. Jinak, potom, když se paní učitelky účastní přímo toho programu, tak potom s nimi, nebo většinou, hodnotíme ten průběh, jak ty děti reagovaly atak.

Otázky č. 5 - 14 jsou otázky týkající se pročtenářsky orientovaného působení knihoven. Rozhovory byly doplněny o data analyzované z výročních zpráv jednotlivých knihoven za rok 2018.

(14) Kolik má knihovna čtenářů?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Nemáme tedy zatím k dispozici data za rok 2019, ale v roce 2018 to bylo 22 108 registrovaných čtenářů
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Za rok 2019 má knihovna 20 245 registrovaných čtenářů
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Zatím nemáme ještě aktuální zprávu za minulý rok, ale za rok 2018 jsme měli 19 197 registrovaných čtenářů a z toho 4 485 dětí.

(15) Jaké žánry jsou nejoblíbenější?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Tak u nás v knihovně podle mých informací převládá především ta beletrie.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** V Moravské zemské knihovně mají uživatelé zájem zejména o odbornou literaturu.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Tak to se hodně odvíjí podle toho co je zrovna v trendu. Vždycky se hodně půjčuje ta zrovna aktuální trendová literatura, za rok 2018 to z těch dětských knih byla např. elektronická Alby tužka a u té dospělé literatury spíše převažuje ta beletrie.

(16) Kolik vzdělávacích programů za rok připravíte?

- **Národní knihovna České republiky v Praze:** Tak za rok 2018, což jsou nejaktuálnější data, která máme k dispozici, to bylo 271 kulturních akcí pro veřejnost, jako jsou besedy, výstavy aj. a 83 vzdělávacích akcí pro veřejnost, sem tedy řadíme semináře, kurzy aj.
- **Moravská zemská knihovna v Brně:** Za rok 2019 byl celkový počet všech kulturních a vzdělávacích akcí za celou Moravskou zemskou knihovnu 740 akcí přičemž přišlo celkem 730 účastníků, z toho jen za budovu Moravské zemské knihovny hovoříme o 270 akcí a 730 účastníků.
- **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích:** Za rok 2018 jsme v knihovně připravili 778 kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost. Celkem se za rok 2018 akcí zúčastnilo 26 887 návštěvníků.

Otázky č 15 - 18 jsou otázky statické, které nám pomohou porovnat knihovny i co se počtu čtenářů a vzdělávacích aktivit týče. Můžeme vidět, že počty čtenářů, které se během roku v jednotlivých knihovnách zaregistrují, jsou poměrně srovnatelné. Pokud se zaměříme na počet kulturních a výchovně - vzdělávacích aktivit, které knihovny pořádají, tak Moravská zemská knihovna a Jihočeská vědecká knihovna dosahují podobných výsledků, oproti Národní knihovně České republiky, která za rok 2018 zorganizovala podle statistik o více jak polovinu méně programů. Ale je důležité si uvědomit, že do těchto statistik není zapojena programová nabídka Národní knihovny České republiky, kterou má sestavenou na míru pro žáky základních a středních škol a ty jsou hojně navštěvovány a zpravidla se koná jedna, až dvě takové aktivity během dne.

8.7 Závěrem

Na základě rozhovorů s pracovníky knihovny a analýzy dat z výročních zpráv knihoven za rok 2018 jsme se seznámili s tím, jak knihovny pracují se čtenářem, jaké aktivity mu nabízejí k trávení volného času a jakých aktivit na podporu čtenářství, výchovy a vzdělání se jednotlivé knihovny účastní a, které sami realizují. V dnešní době je velké

množství organizací, které nabízejí volnočasové aktivity, jak pro děti, mládež, dospělé, tak seniory. Můžeme navštěvovat různé kroužky, besedy, přednášky a jiné. V předešlých kapitolách jsme si ukázali, že svůj volný čas může trávit i právě v knihovně a blíže jsme se seznámili s tím, jaké aktivity tyto knihovny pro své čtenáře a veřejnost organizují a do jaké míry jsou otevřené k podpoře čtenářství, výchovy a vzdělávání. To, že škála nabízených aktivit veřejnosti ze strany knihoven je široká je nám teď již jistě jasné, knihovny se v posledních letech intenzivně zaměřují na podporu čtenářství a podle jejich statistik, dochází k neustálému nárůstu zájemců na těchto aktivitách. Ve všech zmapovaných knihovnách mohu potvrdit, že jejich nabídka služeb a aktivit pro čtenáře je široká a nabízejí nejrůznější služby, ať, už se jedná o základní výpůjčku, nebo například pořádání besed, exkurzí, soutěží, literárních večerů, předčítání, kroužků, školení z oborů citace, spolupráce při zvyšování čtenářské gramotnosti a jiné.

9. Praktická část II.

V každé z vybraných knihoven jsem se zúčastnila jedné z nabízených aktivit, které knihovny pořádají. Chtěla jsem představit konkrétní příklady trávení volného času v knihovně a rozšířit povědomí o aktivitách, kterých se registrovaní i neregistrovaní čtenáři v knihovně mohou účastnit. Obecně lze říci, že pro děti, mládež a školy knihovny pořádají nejrůznější aktivity, kde se mohou děti zapojit do nejrůznějších her, soutěží a praktického nácviku. Pro dospělejší část čtenářů knihovny pořádají spíše různé semináře, literární večery, výstavy apod. Celkem jsem se zúčastnila tedy tří aktivit. První aktivita byla vzdělávacího charakteru, jejímž cílem bylo doplnění a rozšíření školní výuky a byla organizována pro první stupeň základních škol. Druhou aktivitou byl pravidelný kroužek *Filosofie pro děti*, kterého se mohou účastnit, jak registrovaní, tak neregistrovaní čtenáři a poslední aktivitou byl kurz s názvem *Senioři píšou Wikipedii*.

Pro jednotlivé aktivity jsem si stanovila kritéria, na základě nichž budu aktivity sledovat. V první části půjde o představení aktivity a cílové skupiny, pro které je aktivita připravována a základního cíle. Dále se zaměřím na prostředí aktivity, materiální pomůcky a časovou dotaci. Zaměřím se také na popis celého průběhu jednotlivých aktivit, následnou reflexi, celkovou atmosféru a závěrečné zhodnocení celé aktivity, kde bych ráda uvedla silné a slabé stránky programu.

9.1 Počátky vzniku knihy, vývoj písemnictví - program s výtvarným ateliérem

První z aktivit, které jsem měla možnost se účastnit, byla aktivita pořádaná Národní knihovnou České republiky v Praze. Právě aktivita s názvem *Počátky vzniku knihy, vývoj písemnictví* je dle pořadajících, která se věnuje přípravě všech aktivit pro děti a mládež a pracuje v knihovně na pozici pedagoga volného času, nejúspěšnější a nejoblíbenější aktivitou. Tato aktivita je organizovaná pro školy, je vhodná, jak pro základní, tak střední školy a její obsah doplňuje a rozšiřuje výuku ve škole. Zpravidla se takovéto aktivity v knihovně konají jednou, až dvakrát za den. Aktivita měla být zaměřena na kratší výklad o historii knihy a knihtisku, který má navazovat na předmět dějepis, chemie a český jazyk a dále pak měla být obohacena o praktická cvičení, kde si děti mohou seznámit s různým druhem písma a psací technikou.

9.1.1 Datum setkání

4. 2. 2020

9.1.2 Cílová skupina

Aktivitu se zúčastnili žáci 2. třídy základní školy spolu s doprovodem příslušné paní učitelky. Jednalo se tedy o skupinu 22 žáků ve věku od 7 do 8 let. Všechny děti se aktivitu účastnily poprvé, ale navzájem se dobře znají ze školní třídy a velká většina z nich navštěvuje tuto knihovnu s rodiči.

9.1.3 Cíl setkání

Hlavním cílem tohoto setkání bylo doplnění a rozšíření výuky ve škole, přičemž se žáci seznámí s počátky a vývojem písemnictví včetně psacího materiálu a se vznikem knihtisku. Zúčastní se pokusu výroby inkoustu a dostanou návod k jeho zhotovení. Budou pracovat s neviditelným inkoustem a na závěr si vyzkouší, jaké to bylo psát husím brkem.

9.1.4 Prostředí a materiální pomůcky

Aktivita se odehrávala v Národní knihovně v Praze, kde byla pro tyto účely místnost vybavena polštářky, na které se děti usadily na zem, pro paní učitelku a přihlížející byly připraveny židle, dále v místnosti byl počítač, projektor pro prezentace a přiléhající místnost se stolečky pro praktické aktivity. Pro celkovou aktivitu byl využit počítač a projektor, dále pak pomůcky na aktivitu, kdy dětem byly k dispozici papíry, inkoust, husí brka, tužky, šablony s písmi, neviditelný inkoust a žehlička.

9.1.5 Časová dotace

2 hodiny, začátek aktivity v 9:00 hod.

9:00 hod. - 9:10 hod. Přivítání účastníků a doprovod do místnosti, kde se aktivita pořádala.

9:10 hod. - 9:20 hod. Seznámení s Klementinem, historií o Zrcadlové kapli a Národní knihovně.

9:20 hod. - 9:25 hod. Seznámení s programem setkání.

9:25 hod. - 10:00 hod. Prezentace o historii knihy a knihtisku.

10:00 hod. - 10:50 hod. Praktická aktivita ve skupinkách.

11:00 hod. Návštěva studovny.

11:10 hod. Doprovod skupiny k vrátnici a rozloučení.

9.1.6 Průběh aktivity a reflexe

Aktivita začínala v 9:00 hod., kdy se před knihovnou sešly děti, společně s doprovodnou paní učitelkou a organizátorkou programu, která v knihovně pracuje na pozici pedagoga volného času. Děti společně doprovodily do šaten a místnosti, která byla určena pro aktivitu. Děti se usadily na polštářky a organizátorka programu je nejprve seznámila s Klementinem, aby děti věděly, kde se nacházejí. Představila jim stručnou historii Zrcadlové kaple, kam se děti zpravidla na začátku aktivity chodí podívat, ale kvůli konání jiného programu, nebyla kaple zpřístupněna a dále pak s krátkou historií Národní knihovny. Po úvodu děti seznámila s programem setkání - co budou dělat, o čem se budou bavit a jaká bude následovat aktivita. Seznámila je s tím, že budou psát kaligrafií, husím brkem pomocí inkoustů, následně se seznámí s neviditelným inkoustem a celý výrobek si pak budou moci za dozoru dospělé osoby zkusit samy zažehlit na papír. V této části vedla organizátorka s dětmi diskuzi o tom, zdali vědí co je neviditelný inkoust a jaké byly a jsou možnosti jeho uplatnění. Postupně se od diskuze přesunula k prezentaci, kterou měla pro děti připravenou. Prezentace se zabývala historií knihy, knihtisku a psacími materiály (husí brko, redispera aj.), které jim také prakticky ukazovala a posílala je do kola k nahlédnutí a bližšímu seznámení. Během prezentace se snažila s dětmi udržovat kontakt a klást jim

různé otázky, aby udržela jejich pozornost a více je zapojila do programu. Po seznámení dětí s historií jim pečlivě vysvětlila, jak bude probíhat praktická aktivita, tedy, že se děti rozdělí do pěti skupinek po čtyřech členech, vezmou si každý jeden papír a tužku a do skupinky obdrží vzor písma a každý si podle vzoru písma sám napíše slovo o pěti písmenech. Po dokončení tohoto kroku bylo jejich úkolem obtáhnout slovo inkoustem za pomoci husího brka a poté se přesunout ke stolečku s neviditelným inkoustem a papír si ještě libovolně ozdobit pomocí něho. Následně se děti měly, přesunou ke stolečku s žehličkou, kde neviditelný inkoust opatrně zažehlý. Každý kdo měl úkol splněný, si poté mohl buď vyrobit ještě jeden obrázek dle vlastní fantazie, nebo měl prostor na svačinu. Po dokončení aktivity, organizátorka uklidila veškerý materiál a k závěru setkání vzala všechny děti nahlédnout do studovny. Poté se děti vrátily pro své věci a společně odcházely k vrátnici knihovny, kde se rozloučily, a aktivita byla u konce. Během aktivity neprobíhala žádná cílená reflexe dětí na program, pouze paní učitelka za celou třídu organizátorce poděkovala a vyjádřila kladný ohlas na její program.

9.1.7 Kladné stránky programu

Velice kladně hodnotím zvolenou praktickou aktivitu na programu, kde si děti mohly zkusit, jaké techniky psaní se v minulosti využívaly a samy si mohly vyzkoušet, jak se psalo husím brkem. Dále se mi také líbilo, že děti mohly nahlédnout i do jim jinak nepřístupných prostorů, jako byla studovna a i celková atmosféra během programu byla velice příjemná. Kladně také hodnotím usazení dětí na polštářky, protože to pro ně byla více uvolněná atmosféra, než je ve škole a někteří z nich říkaly, že by se rádi účastnily i jiných programů, které knihovna pořádá.

9.1.8 Záporné stránky programu

Mezi záporné stránky programu musím zařadit velké množství nesrozumitelných informací pro věk dětí ve 2. třídě základní školy. Během prezentace, která byla dle mého názoru, jak časově, tak i posluchačsky velmi náročná bylo vidět, že je těžké udržet dětskou pozornost. Hodně dětí po zhruba 15 minutách odpoutalo pozornost a věnovalo se jiným činnostem, než poslechu prezentace. Určitě bych doporučovala seznámení dětí s historií buď v menším rozsahu, nebo například zajímavější formou, pomocí diskuze, otázek a her. Během vyprávění zaznělo také velké množství odborných a cizích slov, kterým dle mého názoru děti nerozuměly a i to mělo negativní dopad na jejich pozornost. Ještě bych do záporných stránek zařadila neustálé

upozorňování dětí na to, že jsou jediní, kdo se nemohl před samotným programem podívat do zrcadlové kaple, organizátorka chtěla dát najevo, že je to škoda, protože se kaple zpravidla dětem velice líbí, ale děti pak nemluvily o ničem jiném a celý program to hodně nabourávalo i s ohledem na to, že po paní učitelce vyžadovaly opětovnou návštěvu, aby se mohly do kaple podívat. Za velice negativní a nebezpečné také považují obsluhu žehličky při praktickém programu, kdy sice dětem bylo vysvětleno, že by se o žehličku mohly popálit a je potřeba jí pouze chytit za držadlo, přiložit na papír a opět opatrně vrátit, ale během zažehlování nebyl u dětí z 90% žádný dozor.

9.1.9 Závěrečné zhodnocení aktivity

Tento program má dle mého názoru velký potenciál, je to téma, které děti baví, pomáhá jim prohlubovat vědomosti a znalosti ze školy, ale zkusila bych se první část programu zaměřit více na mladší děti, aby si i ony odnesly kromě vytvořené obrázku nějaké nové znalosti. Například zaměřit se více na diskuzi, zapamatování textu a vyhlášení různých soutěží aj., aby se děti mohly více zapojit a my bychom tak měli větší jistotu v jejich pozornosti. Organizátorka, která měla celou tvorbu a vedení programu nestarost byla jinak velice milá a měla vřelý vztah k dětem. Považuji za velice pozitivní, že se školy hojně zajímají o programy nabízené knihovnami a je tak podporováno dětské čtenářství a jejich zájem o knihu a knihovnu. Velkým plusem je celkově kvalitně zpracovaná a promyšlená nabídka aktivit pro základní a střední školy. Všechny aktivity jsou zaměřené na prohloubení znalostí, vědomostí a navazují na předměty vyučované ve škole, akorát jsou programy připraveny zábavnější a zajímavější formou, než standardní výuka ve škole.

9.2 Senioři píší Wikipedii

Senioři píší Wikipedii je kurz, který je pravidelně pořádán v Moravské zemské knihovně v Brně. Kurz má celkem šest lekcí s časovou dotací 2 hodiny a je veden zkušenými lektory z Wikimédie. První lekce je teoretická, účastníci se zaregistrují na Wikipedii a vyzkouší první editaci, na dalších lekcích se učí psát články a na poslední lekci je publikují. V návaznosti na omezení, která vznikla ze strany Bezpečnostní rady státu, jsem se aktivity bohužel nemohla osobně účastnit. V následující kapitole popíši aktivitu na základě informací, které mi poskytla koordinátorka a lektor kurzu.

9.2.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou, která není striktně ohraničena věkem, jsou senioři, kteří mají základní znalosti práce s počítačem a mají chuť se podílet na přispívání do Wikipedie, například díky svým celoživotním znalostem z profese, díky svým zájmům nebo aktivitám. Na jednu lekci dochází zpravidla do 10 účastníků, přičemž se účastníci většinou neznají. Občas se stane, že na kurz dorazí třeba dvě kamarádky, nebo někdo na doporučení svého známého, který dříve kurz absolvoval.

9.2.2 Cíl setkání

Cílem kurzu je poskytnout seniorům prostor naučit se editovat Wikipedii, možnost sdílet své znalosti a zájmy, prostor pro setkávání se s vrstevníky a smysluplného trávení volného času. Dalším cílem je také zlepšení jejich digitální gramotnosti.

9.2.3 Prostředí a materiální pomůcky

Kurz se koná po celé republice ve větších městech a především tam, kde má organizace personálně zajištěného lektora - Wikipedistu. Prostorem konání jsou zpravidla knihovny, případně vzdělávací centra pro seniory (jako je pražská Elpida) vybavené počítačovou učebnou s internetem. Mezi materiální pomůcky mimo počítačové učebny patří především příručka pro začátečníky⁸⁴, kterou mají účastníci během celého kurzu k dispozici.

---

⁸⁴ Wikimedia. *Senioři píší Wikipedii - Příručka pro začátečníky* [online]. [cit. 2020-23-03] Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/Příručka_pro_záčátečníky_-_Senioři_píší_Wikipedii.pdf.

9.2.4 Časová dotace

2 hodiny, začátek ve 14:30 hod.

Kurz pro začátečníky i pokročilé má 6 lekcí po 2 hodinách. Představíme si průběh druhé lekce pro začátečníky, které jsem se měla účastnit.

Druhá lekce:

14:30 hod. - 14:40 hod. - Přivítání účastníků a přihlášení se do Wikipedie.

14:40 hod. - 14:55 hod. - Kontrola upozornění na stránce po přihlášení (účastníci obdrží od lektora uvítání) a následná reakce (poděkování).

14:55 hod. - 15:15 hod. Změna nastavení stránky, doplnění údajů.

15:15 hod. - 15:35 hod. Opakování minulé hodiny: oprava chyb v článku.

15:35 hod. - 15:55 hod. Pískoviště: základní formátování - změna písma, tvorba kapitol apod.

15:55 hod. - 16:25hod. Pískoviště: vkládání modrých odkazů, doplnění modrého odkazu do článku.

16:25 hod. - 16:30 hod. Zadáání domácí přípravy a následně rozloučení.

9.2.5 Průběh aktivity a reflexe

Účastníci se společně s lektorem sejdou v počítačové učebně a každý si sedne ke svému počítači. Lektor účastníky přivítá a seznámí je s programem dnešního setkání. Úkolem účastníků je přihlášení do Wikipedie, protože nemusí být hned všem jasné, že při první hodině byla nutná registrace a nyní, už vždy jen přihlášení. Účastníci si zkontrolují upozornění, kde každému z nich mělo přijít během týdne uvítání od lektora a s tím i poděkování za práci na minulém setkání. Úkolem účastníků je reakce na toto uvítání, tedy poděkování. Dále se účastníci společně s lektorem věnují změně nastavení, kde si každý uživatel vyplní své údaje: on/ona apod., tak, aby sledované stránky už byly propracovanější. Po tomto úvodu následuje opakování práce z minulého setkání, kdy se účastníci společně s lektorem věnovali opravě chyb v článku. Lektor měl pro každého účastníka připravený článek s chybami a jejich úkolem byla jeho editace. Účastníci se dále pouštějí do nové práce a jejich úkolem je přes vizuální editor založit

pískoviště, kde je lektor seznámí se základními možnostmi formátování: se změnou písma, tvorbou kapitol apod. Po tom co má každý účastník založené vlastní pískoviště je lektor seznámí s doplňováním „modrých“ (vnitřních) odkazů: lektor ukáže, jak ve Wikipedii fungují modré odkazy, propojující články dohromady a že propojený článek má mnohem větší hodnotu než článek bez odkazů. Účastníci si sami vyzkouší odkazy procházet a třeba najít něco zajímavého, nečekaného. Lektor na „pískovišti“ ukáže, jak do obyčejného textu odkaz přidat a podle jeho vzoru si to hned účastníci na svých pískovištích také vyzkouší (lektor přitom obchází počítače a pomáhá, kde bude třeba). Lektor ještě vysvětlí teorii - jakými pravidly se přidávání odkazů do článků řídí. Poté rozdá každému účastníkovi vlastní úkol - doplnit do vybraného článku modrý odkaz, tentokrát tedy ne na pískoviště, ale už „naostro“. Každý účastník tedy drobně vylepší nějaký článek, kde odkaz(y) chyběl(y). K domácímu procvičování lektor pošle e-mailem seznam dalších článků k vylepšení, kde si mohou účastníci aktivitu dál procvičovat. Během celého kurzu je účastníkům k dispozici příručka, jak modré odkazy do textu vkládat. Po zadání domácí přípravy lektor účastníkům poděkuje a společně se rozloučí.

Účastníci po celou lekci kladou dotazy, tak jak potřebují, a při samotné práci je jim věnována individuální péče, kdy lektor (či jeho pomocník) zjišťují, jak na tom kdo je, jaké má potřeby apod. Během lekce tedy čas na určitou reflexi je, byť není kolektivní a není aktivně „vyvolávána“. Lektor se průběžně do pléna ptá, jestli někdo něco nechápe, jestli je tempo v pořádku, jak se jim dnes pracovalo apod.

9.2.6 Závěrečné zhodnocení aktivity

Ačkoliv jsem se z výše uvedených důvodů nemohla této aktivity osobně účastnit, tak jsem se díky spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně mohla s kurzem *Senioři píší Wikipedii* podrobně seznámit a měla jsem k dispozici veškeré materiály, které jsou k organizaci kurzu potřeba. Velice se mi líbí zařazení do knihoven aktivit, které se týkají kategorie seniorů, protože většinou se setkávám s tím, že velká většina aktivit je převážně pro děti a mládež. Obzvlášť pokud jsou aktivity vedeny odbornými lektory, jako tomu je v případě tohoto kurzu. Jak už bylo řečeno, kurz má celkem šest lekcí. Považuji tedy za velkou výhodu, že se mohou účastníci postupně vzdělávat v oblasti editování Wikipedie a je jim věnován dostatečný prostor. Součástí těchto lekcí jsou také domácí přípravy, které lektor zadává vždy na konci dané

lekce, což považují také za velkou výhodu. Účastníci si tak i doma mohou procvičovat téma dané hodiny a zadání úkolů, které jim lektor pravidelně zasílá, jim zůstává i pro pozdější využití. Součástí kurzů jsou také elektronické návody, které má každý účastník vždy během setkání u sebe a může se do nich kdykoliv podívat a využívat je také doma při pozdější práci. Myslím si, že tato aktivita je dobře zvolená pro vzdělávání se seniorů v oblasti editování na internetu a nové příležitosti, jak trávit volný čas a sdílet své životní zkušenosti, ať již z oblasti jejich bývalé profese nebo koníčků.

9.3 Filosofie pro děti

Tato aktivita je pořádána Jihočeskou vědeckou knihovnou v Českých Budějovicích. Je určena pro děti od 7 let a jejich rodinné příslušníky. Účastníci mají díky těmto setkáním možnost si lépe všimnout světa kolem sebe, lépe přemýšlet, lépe se rozhodovat, dochází k rozvoji komunikace, myšlení a naučí se klást otázky, jak okolí, tak sami sobě.

9.3.1 Datum setkání

19. 2. 2020

9.3.2 Cílová skupina

Aktivita je pořádána pro širokou veřejnost, mohou se jí teda účastnit, jak registrovaní, tak neregistrovaní čtenáři a není potřeba se předem přihlašovat. Zpravidla se, ale aktivity účastní stále stejní jedinci. Jedná se sice o filosofii pro děti od 7 let, ale jsou vítáni i rodiče a jiní rodinní příslušníci. Zajímavým na této aktivitě je právě mezigenerační setkání dětí a jejich příbuzných. Aktivitu se zúčastnilo celkem 9 osob, z toho 6 dětí ve věku od 7 do 11 let a 3 dospělí.

9.3.3 Cíl setkání

Hlavním cílem setkání je seznámit účastníky s metodou filosofie pro děti, která nás učí vést spolu dialog, bez ohledu na náš věk, postavení či názory. Učit účastníky prostřednictvím této metody, že svět nejlépe objevujeme prostřednictvím tazání se a společného nalézání odpovědí.

9.3.4 Prostředí a materiální pomůcky

Kroužek Filosofie pro děti se odehrával na pobočce Čtyři Dvory, která je jednou ze čtyř poboček Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Knihovna disponuje prostorem, který je určený pro tyto setkání, je vybaven židlemi, kde se účastníci usadí

do půlkruhu, aby spolu mohli dobře komunikovat, a v čele místnosti stojí pedagožka volného času, která vede setkání a průběh diskuze mapuje na tabuli - flipchart.

9.3.5 Časová dotace

1 hodina, začátek v 16:00 hod.

16:00 hod. - 16:05 hod. Uvítání účastníků, představení programu novým návštěvníkům.

16:05 hod. - 16:10 hod. Diskuze na téma co je filosofie a filosofování.

16:10 hod. - 16:20 hod. Čtení příběhu z knihy „*Medvěd který nebyl*“.

16:20 hod. - 16:25 hod. Tvoření otázky ve skupince.

16:25 hod. - 16:30 hod. Hlasování o otázce k diskuzi.

16:30 hod. - 16:55 hod. Diskuze.

16:55 hod. - 17:05 hod. Zhodnocení diskuze a dočtení příběhu.

17:05 hod. - 17:10 hod. Závěrečná reflexe a rozloučení.

9.3.6 Průběh aktivity a reflexe

Aktivita začínala v 16:00 hod., kdy se účastníci usadili do půlkruhu na židle v místnosti a organizátorka kroužku je seznámila s programem. Jelikož je program pro širokou veřejnost a není předem nutné přihlášení, tak se skupinka lidí může napříč setkáními lišit, proto se na každém setkání účastníci seznamují s tím co je filosofie a filosofování. Organizátorka seznámila účastníky s tím, že si pro dnešní setkání vybrala knihu „*Medvěd který nebyl*“ a přečte jim část knihy a jejich úkolem bylo pro zatím poslouchat příběh a vnímat co je na daném příběhu zaujalo, co je šokovalo, co se jim třeba líbilo, nebo naopak nelíbilo. Po přečtení příběhu organizátorka rozdělila účastníky do tří skupinek po třech členech, tak aby byly skupinky namixované a nebyli spolu pouze členové jedné rodiny. Každá skupinka dostala určitý čas na to, aby se bavila společně o příběhu, který slyšela. Aby každý řekl, co ho na příběhu zaujalo apod. a jejich společným úkolem bylo, vymyslet otázku, která bude jejich skupinku reprezentovat. Po tom co měla každá skupinka otázku připravenou, tak jí jeden s členů řekl nahlas ostatním a organizátorka programu ji zapsala na flipchart, byly tedy celkem tři otázky. Pokud se objevila otázka, která byla složitější, nebo v sobě ukrývala těžší

slova, tak vznikala diskuze k tomu, aby každý pochopil význam všech otázek. Bylo potřeba vybrat jednu otázku, v jejímž duchu se ponese diskuze daného setkání. Organizátorka postupně četla každou otázku a účastníci mohli hlasovat pro otázku, která jim byla nejbližší (každý z účastníků měl jeden hlas). Pro vyhodnocení otázky začala diskuze. Během diskuze dostával každý prostor k tomu, aby se vyjádřil a řekl svůj pohled na věc. Organizátorka programu dobře odhadla, kdy má předat slovo někomu dalšímu, aby měl každý dostatečný prostor. Po vypršení času setkání nechala organizátorka otázku otevřenou na domácí diskuzi, popřípadě na začátek příštího setkání. Zhodnotila celý průběh diskuze, kam a odkud došli, zrekapitulovala diskuzi a dočetla závěrečnou část příběhu, aby každý věděl, jak doopravdy příběh končí a jak dopadl. Na závěr vyzvala účastníky, aby každý sám za sebe řekl, co pro něj bylo na setkání nejzajímavější a co se mu nejvíce líbilo. Po té následovalo rozloučení a ukončení setkání.

9.3.7 Kladné stránky programu

Velice kladně hodnotím přípravu a organizaci celého programu. Líbilo se mi, že se myslí na ty, co jsou na kroužku poprvé a nepřichází o podstatné informace a zasvěcení do toho o co na kroužku jde. Také považuji za velice kladné, že účastníky aktivity nejsou pouze děti, ale i jejich rodinný příslušníci a každá věková kategorie tak do dané diskuze vnáší jiný pohled. Organizátorka programu si po dobu celé diskuze vedla výborně, snažila se každého zapojit do diskuze a dát mu dostatečný prostor. Celý průběh měl odborné vedení a příjemnou atmosféru.

9.3.8 Záporné stránky programu

Jediné, co mi na této aktivitě přijde škoda, je skutečnost že se kroužek realizuje zpravidla jednou za měsíc. Ze statistik je známo, že je o kroužek zájem a určitě by nebyl problém s naplněním kapacity, kdyby probíhal častěji. Také si myslím, že kdyby byla setkání častější, tak by se dalo se skupinkou lépe pracovat a posouvat je v jejich myšlení dále. Zároveň spatřuji jisté výhody v tom, že účast na tomto kroužku je zdarma, není třeba být členem knihovny ani se předem registrovat. Častěji se tak obměňují jednotliví účastníci, kteří do diskuze pokaždé vnáší jiný pohled. Dále si uvědomuji, že je příprava a organizace každé z nabízených aktivit časově náročná a knihovna nemá prostor k tomu přidat další termíny setkání.

9.3.9 Závěrečné zhodnocení aktivity

S kroužkem filosofie pro děti se nesetkávám poprvé a jeho zařazení do volnočasových aktivit, které mohou děti a dospělí navštěvovat v knihovně mě velice těší. Účastníci tak mají možnost si lépe všimnout světa kolem sebe, lépe se rozhodovat, lépe přemýšlet, vést dialogy, dochází k rozvoji komunikace a myšlení a naučí se klást otázky, jak okolí, tak sami sobě. Aktivita měla po celou dobu odborné vedení a příjemnou atmosféru. Organizátorka měla k účastníkům velice vřelý vztah a celý program měla výborně připravený.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo zmapovat pročtenářsky orientované působení vybraných knihoven v České republice, seznámit čtenáře s aktivitami, do kterých se knihovny zapojují, které pořádají, jak pro své registrované, tak neregistrované čtenáře a jakých aktivit se čtenáři mohou účastnit ve svém volném čase. Pro účely práce jsem zvolila celkem tři knihovny - Národní knihovnu České republiky v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně a Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích. Cílem práce je dále analýza vybraných výchovně - vzdělávacích aktivit pořádaných ve výše zmíněných knihovnách, aby se čtenář mohl seznámit s konkrétními příklady trávení volného času v knihovně.

První kapitola teoretické části byla věnována představení základní definice knihovny a popisu výchovné, vzdělávací a sociální funkce knihoven. Ve druhé kapitole jsme se seznámili se systémem knihoven v České republice. Třetí kapitola byla věnována vybraným kapitolám z dějin knihoven a knihovnictví. Čtvrtá kapitola byla věnována faktorům, které ovlivňují náš vztah ke čtení, mezi které řadíme - rodinu, školu a veřejné knihovny. V páté kapitole jsme si popsali práci knihovníka a individuální a skupinové metody působení na čtenáře. V šesté kapitole jsme popsali projekty a akce knihoven na podporu čtenářství a v závěrečné kapitole teoretické části práci jsme si představili jednotlivé knihovny, které jsme si zvolili pro naši práci.

V praktické části jsme představili výsledky řízených rozhovorů provedených ve výše zmíněných knihovnách a doplnili jsme je o data analyzovaná z výročních zpráv knihoven z roku 2018. Prezentovali základní aktuální nabídku aktivit vybraných knihoven. Aktivity, které knihovny nabízejí, vedou z velké většiny především k podpoře čtenářství a mají vzdělávací a výchovný charakter. Knihovny se zapojují do široké škály aktivit na podporu čtenářství, např. *Celé Česko čte dětem*, *Noc s Andersenem a Březen - měsíc čtenářů*. Uvedené akce jsou celorepublikového charakteru, knihovny dále pořádají vlastní aktivity na podporu čtenářství. Národní knihovna České republiky v Praze má speciální program pro základní a střední školy s názvem *Za pohádkou s Janem Werichem*, kde se studenti detailně seznamují s jeho dílem *Fimfárium*. Moravská zemská knihovna v Brně se snaží své čtenáře motivovat k rozvoji čtenářství především za pomoci přednášek a předčítání se spisovatelů a básníků. Jihočeská vědecká

knihovna v Českých Budějovicích v roce 2018 zapojila aktivitu *Rande na slepo s neznámou knihou*, nebo např. program *Čtení se Zauzlinou*, kde jsou dětem od 3 do 6 let prezentovány a předčítány knihy. Z výsledků jsme se dozvěděli, že nabídka vzdělávacích, výchovných, volnočasových aktivit je v jednotlivých knihovnách široká a knihovny se stále více stávají organizací, kde si lidé, už dávno pouze nepůjčují knihy.

Součástí práce byla také analýza vybraných výchovně - vzdělávacích aktivit organizovaných knihovnami. V každé z uvedených knihoven jsme se seznámili s jednou z aktivit a dále jsme tuto aktivitu na základě stanovených kritérií blíže popsali a seznámili čtenáře s konkrétními příklady trávení volného času v knihovně.

Tato práce může posloužit jako vhodný inspirační zdroj pro pedagogy volného času, kteří mohou v knihovnách pracovat, buď přímo jako interní zaměstnanci, nebo na pozici externího zaměstnance. Tento dokument jim může být inspirací při rozvoji čtenářství všech věkových kategorií. Nejčastěji se aktivity pořádané na podporu čtenářství týkají dětí a mládeže, ale také dospělých a kategorie seniorů - zde nám jako příklad mohou posloužit mezigenerační projekty, např. *Filosofie pro děti* pořádaná pod záštitou Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích.

Při práci pedagoga volného času se čtenářem je důležitý správný výběr forem práce. Cílem knihoven je přilákat čtenáře opakovaně, proto je dobré pořádat akce trvalejšího rázu, např. čtení na pokračování apod. Je důležité také dbát na správný výběr metod práce, které se odvíjí od věku, pohlaví, stupně dosaženého vzdělání, profese, zájmů a sociální skupiny. Role pedagoga volného času je v tomto procesu neopomenutelná. Jeho úkolem je rozeznávat potřeby, zájmy, čtenářskou úroveň, musí být schopen kooperace se všemi čtenáři, podněcovat a podporovat individuální čtenářský rozvoj každého jedince. Měl by se také snažit zhodnocovat volný čas čtenářů, tedy organizovat činnosti, poskytovat možnost kultivace, díky čemuž mohou účastníci rozvíjet čtenářskou úroveň.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

Bulletin SKIP: Aktivita SKIP na podporu čtenářství a k propagaci služeb knihoven.
Praha: Svaz knihovníků a Informačních pracovníků ČR, 2018, 27(1).

CEJPEK, J. et al. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0323-3.

CEJPEK, J., HLAVÁČEK, I., KNEIDL, P. *Dějiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-163-3.

KNEIDL, P. *Z historie evropské knihy: po stopách knih, knihtisku a knihoven*. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0093-6.

KOLÁŘ, Z. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

CASSON, L. *Libraries in the Ancient World*. Yale University Press, 2002. ISBN 978-03-000-9721-4.

MATTHAEIDESOVÁ, M.; KATUŠČÁK, D.; NOVÁKOVÁ, M. *Informačná výchova: terminologický a výkladový slovník, odbor knižničnár a informačná veda*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998. ISBN 80-080-2818-1.

PRŮCHA, J.; MAREŠ, J.; WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 3. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J.; JEŽEK, S. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

TRÁVNÍČEK, J. *Škola, rodina, knihovna*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-994-6.

VÁŠOVÁ, L. *Teorie výchovy čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970.

VÁŠOVÁ, L. *Úvod do bibliopedagogiky*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1995. ISBN 80-8586-607-2.

Zákon 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ze dne 29. 6. 2001, znění knihovního zákona se zapracováním všech novel přijatých do dubna 2012.

Elektronické zdroje

Celé Česko čte dětem. *O nás* [online]. © 2014 [cit. 2020-02-01]. Dostupné z: <https://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>.

Celé Česko čte dětem. *Naše aktivity* [online]. © 2014 [cit. 2020-02-01]. Dostupně z: <https://celeceskoctedetem.cz/nase-aktivity>.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Pro školy knihovny* [online]. © 2019 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/nabidka_besed.html.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *O knihovně* [online]. © 2019 [cit. 2019-08-10]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/historie_knihovny.html.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích. *Zpráva o činnosti za rok 2018* [online]. České Budějovice: Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, 2019 [cit. 2020-09-01]. Dostupné z: https://www.cbvk.cz/soubory/dokumenty_knihovny/zprava_o_cinnosti_2018.pdf.

Knihovny.cz. *Významné akce knihoven* [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné z: <https://www.knihovny.cz/Portal/Page/vyznamne-akce-knihoven>.

Mendelova univerzita v Brně. *Typy knihoven* [online]. [cit. 2019.02.12]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=5997.

Moravská zemská knihovna. *Historie* [online]. © 2014 [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/o-knihovne/historie>.

Moravská zemská knihovna. *O knihovně* [online]. © 2018 [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.mzk.cz/o-knihovne>.

Moravská zemská knihovna v Brně. *Výroční zpráva Moravské zemské knihovny v Brně 2018* [online]. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně, 2019 [cit. 2020-09-01].

Dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/souboryMZK/pdf/vz_2018_maly_soubor.pdf.

Národní knihovna České republiky. *Z historie knihovny* [online]. © 2012 [cit. 2019-10-10]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/z-historie-knihovny>.

Národní knihovna České republiky. *Základní dokumenty* [online]. © 2012 [cit. 2019-12-11]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/zakladni-informace/zakladni-dokumenty>.

Národní knihovna České republiky v Praze. *Výroční zpráva Národní knihovny České republiky v Praze 2018* [online]. Praha: Národní knihovna České republiky v Praze, 2019. [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.nkp.cz/soubory/ostatni/vz2018.pdf>.

Rosteme s knihou. *Aktivity kampaně* [online]. © 2007-2019 [cit. 2020-15-01]. Dostupné z: <https://www.rostemesknihou.cz/cz/o-kampani/aktivity-kampane>.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR. *Veřejné knihovny a reforma státní správy a samosprávy* [online]. [cit. 2020-19-3]. Dostupné z: http://wwwold.nkp.cz/o_knihovnach/konsorcia/skip/VerejSprava.htm.

ŠIMKOVÁ, L. *Třetí místo pro život* [online]. © 2015 [cit. 2019-20-11]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/treti-misto-pro-zivot>.

Ústřední knihovnická rada ČR, Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 včetně internetizace knihoven. *Knihovny pro EVROPU 2020* [online]. [cit. 2019-20-12]. Dostupné z: <http://ukr.knihovna.cz/koncepce-rozvoje-knihoven-cr-na-leta-2011-2015>.

VEČEŘOVÁ, P. *Československé knihovnictví v letech 1939-1959: vybrané problémy historického vývoje* [online]. © 2018 [cit. 2020-20-01]. Dostupné z: <https://knihovnavue.nkp.cz/archiv/2017-2/recenzovane-prispevky/ceskoslovenske-knihovnictvi-v-letech-193920131959-vybrane-problemy-historickeho-vyvoje>.

Wikimedia. *Senioři píší Wikipedii - Příručka pro začátečníky* [online]. © 2019
[cit. 2020-23-03] Dostupné z: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/
Příručka_pro_záčátečníky_-_Senioři_píší_Wikipedii.pdf](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/Příručka_pro_záčátečníky_-_Senioři_píší_Wikipedii.pdf).

Wikipedia. *Third place*. In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. © 2019 [online].
[cit. 2019-25-11]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Third_place
&oldid=921170070](https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Third_place&oldid=921170070).

Abstrakt

PAVLÍČKOVÁ, K. *Pročtenářsky orientované působení vybraných knihoven v ČR*. České Budějovice 2020. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Klíčová slova: knihovna, funkce knihovny, podpora čtenářství, Národní knihovna České republiky v Praze, Moravská zemská knihovna v Brně, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, volnočasové aktivity v knihovně

Diplomová práce se věnuje pročtenářskému působení vybraných knihoven v České republice. Teoretická část popisuje funkce knihoven, systém knihoven v ČR a vybrané kapitoly z dějin knihoven a knihovnictví. V dalších kapitolách popisuje faktory ovlivňující vztah ke čtení, formy práce knihovníka se čtenářem, projekty a akce na podporu čtenářství a představuje vybrané knihovny v České republice - Národní knihovnu České republiky v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně a Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích.

V praktické části na základě řízených rozhovorů a analýzy výročních zpráv knihoven za rok 2018 popisuje kulturní a výchovně - vzdělávací aktivity, které knihovny nabízí pro své registrované i neregistrované čtenáře a aktivity, kterých se účastní na podporu čtenářství. Součástí práce je také analýza vybraných výchovně - vzdělávacích aktivit výše zmíněných knihoven.

Abstract

Reader-Oriented Activities of Selected Libraries in the Czech Republic

Key words: library, library functions, reading support, National Library of the Czech Republic in Prague, Moravian Library in Brno, Research Library of South Bohemia in České Budějovice, free time activities at the library

The thesis deals with reader-oriented activities of selected libraries in the Czech Republic. The theoretical part describes the functions of libraries and system of Czech libraries. Selected chapters comprehend the history of libraries and librarianship. The following chapters describe factors influencing reader's approach to reading, forms of librarian's work with the reader and reading projects and events. It presents selected libraries in the Czech Republic - National Library of the Czech Republic in Prague, Moravian Library in Brno and The Research Library of South Bohemia in České Budějovice.

In the practical part it describes the cultural and educational activities offered by libraries both for their registered and unregistered readers, and readers supporting activities they participate in. It is based on interviews with readers and analysis of the annual reports of libraries in 2018.